IL-KUMMISSJONI
EWROPEA

Brussell, 3.6.2025
COM(2025) 267 final

RAPPORT TAL-KUMMISSJONI LILL-PARLAMENT EWROPEW, LILL-KUNSILL, LILL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW U LILL-KUMITAT TAR-REĠJUNI

dwar l-evalwazzjoni *ex post* tal-programm ġustizzja 2014-2020 u l-evalwazzjoni *interim* tal-programm ġustizzja 2021-2027

{SWD(2025) 134 final}

1. Introduzzjoni

Dan ir-rapport jippreżenta s-sejbiet tal-evalwazzjoni[1] tal-programm dwar il-ġustizzja mwettqa mill-Kummissjoni Ewropea. L-evalwazzjoni hija magħmula minn żewġ komponenti. L-ewwel komponent huwa l-evalwazzjoni *ex post* tal-programm tal-ġustizzja tal-2014-2020[2], li tivvaluta l-impatt fit-tul tiegħu u l-effetti fuq is-sostenibbiltà, abbażi tar-riżultati tal-ewwel parti tal-evalwazzjoni *ex post*[3] li tlestiet fl-2022. It-tieni komponent huwa l-evalwazzjoni *interim* tal-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027[4], li tivvaluta l-kisbiet preliminari tiegħu. F'konformità mal-linji gwida għal "regolamentazzjoni aħjar"[5], l-evalwazzjoni tivvaluta ż-żewġ programmi skont il-kriterji tal-effettività, l-effiċjenza, il-koerenza, il-valur miżjud tal-UE, u r-rilevanza.

Mill-2014 'l hawn, il-programm dwar il-ġustizzja kkontribwixxa għall-iżvilupp ta' spazju Ewropew ta' ġustizzja bbażat fuq l-istat tad-dritt. Mill-2014 sal-2020, il-programm dwar il-ġustizzja kkontribwixxa għall-iżvilupp ulterjuri ta' spazju ta' ġustizzja tal-Unjoni Ewropea bbażata fuq ir-rikonoxximent reċiproku u l-fiduċja reċiproka billi: (i) ippromwova l-kooperazzjoni ġudizzjarja f'materji ċivili u kriminali; u (ii) għen biex jiġu mħarrġa mħallfin u prattikanti legali oħra. Mill-2021, il-programm dwar il-ġustizzja kompla jikkontribwixxi għall-iżvilupp ulterjuri ta' spazju Ewropew ta' ġustizzja bbażat fuq l-istat tad-dritt, inklużi l-indipendenza u l-imparzjalità tal-ġudikatura, fuq ir-rikonoxximent reċiproku u l-fiduċja reċiproka, u fuq il-kooperazzjoni ġudizzjarja. Għandu l-għan li jsaħħaħ id-demokrazija, l-istat tad-dritt, u l-protezzjoni tad-drittijiet fundamentali.

L-evalwazzjoni hija bbażata fuq evidenza miġbura permezz ta' studju ta' sostenn imwettaq minn esperti esterni[6]. L-evalwazzjoni: (i) tieħu kont ta' valutazzjoni tal-impatt preċedenti[7] biex tanalizza proposta għal programm Ewropew dwar il-kultura, id-drittijiet u l-valuri; u (ii) tirrikonoxxi kemm l-evalwazzjoni *interim* tal-programm 2014-2020[8] kif ukoll l-ewwel parti tal-evalwazzjoni *ex post*[9] tal-programm 2014-2020. L-evalwazzjoni *interim* tal-programm dwar il-ġustizzja 2021–2027 hija bbażata fuq is-sejbiet kemm tal-ewwel parti kif ukoll tat-tieni parti tal-evalwazzjoni *ex post* tal-programm 2014–2020[10].

L-evalwazzjoni *ex post* tkopri l-implimentazzjoni tal-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 mill-1 ta' Jannar 2014 sal-31 ta' Diċembru 2020, u l-attivitajiet kollha tal-programm li seħħew fil-pajjiżi parteċipanti kollha matul dak iż-żmien. L-evalwazzjoni *interim* tkopri l-implimentazzjoni tal-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 mill-1 ta' Jannar 2021 sal-31 ta' Diċembru 2023, u l-attivitajiet kollha li jseħħu fil-pajjiżi parteċipanti kollha matul dak iż-żmien.

Ġiet ikkonsultata firxa wiesgħa ta' partijiet ikkonċernati biex titħejja din l-evalwazzjoni, inklużi rappreżentanti: (i) tal-Istati Membri tal-UE li huma membri tal-kumitati tal-programm

---

[1] Ara d-dokument ta' ħidma tal-persunal tal-Kummissjoni li jakkumpanja r-rapport.

[2] Ir-Regolament (UE) Nru 1382/2013 tas-17 ta' Diċembru 2013, ĠU L 354, 28.12.2013, p. 73-83, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1382/oj.

[3] Meta jitqies li għadd sinifikanti ta' proġetti kienu għadhom għaddejjin fl-2021, l-ewwel parti tal-evalwazzjoni *ex post* tal-programm dwar il-ġustizzja 2014–2020 (COM/2022/121 final) ipprovdiet ħarsa ġenerali lejn id-distribuzzjoni tal-finanzjament u vvalutat il-kisbiet preliminari. Dan ir-rapport jippreżenta t-tieni parti tal-evalwazzjoni *ex post* u jiffoka fuq l-impatti fit-tul u s-sostenibbiltà tal-effetti tal-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020.

[4] Ir-Regolament (UE) 2021/693 tat-28 ta' April 2021, ĠU L 156, 5.5.2021, pp. 21-38, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/693/oj.

[5] Better regulation: guidelines and toolbox.

[6] Ġew identifikati xi sfidi għall-kwalità tad-data, b'mod partikolari fir-rigward tad-disponibbiltà u l-analiżi tad-data għall-programm dwar il-ġustizzja 2014–2020 u mmitigati sa fejn ikun possibbli biex jiġu prodotti sejbiet robusti.

[7] SWD(2018) 290 final.

[8] COM(2018) 507 final.

[9] COM/2022/121 final.

[10] Filwaqt li l-attivitajiet ta' ġbir ta' data għall-evalwazzjoni *ex post* tal-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 (it-tieni parti) u l-evalwazzjoni *interim* tal-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 twettqu b'mod parallel, l-eżerċizzju ta' evalwazzjoni ġenerali tfassal u ġie ppjanat b'tali mod li jippermetti li s-sejbiet tal-evalwazzjoni *ex post* jikkontribwixxu għall-analiżi ta' dik *interim*.

rilevanti; (ii) tal-applikanti u l-benefiċjarji tal-programm; (iii) tal-aġenziji; (iv) tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili; u (v) tal-pubbliku ġenerali[11].

Dan ir-rapport jiġbor fil-qosor is-sejbiet ewlenin tal-evalwazzjoni, u jinkludi valutazzjoni tas-sinerġiji bejn iż-żewġ programmi (jiġifieri l-programm 2014-2020 u l-programm 2021-2027). Huwa jindika osservazzjonijiet u oqsma għal titjib li l-Kummissjoni tista' tikkunsidra għall-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027 kif ukoll għaċ-ċiklu ta' finanzjament li jmiss.

2. Sejbiet ewlenin tal-evalwazzjoni

Is-sejbiet ewlenin tal-evalwazzjoni ppreżentati fit-taqsimiet li ġejjin huma strutturati skont il-ħames kriterji ta' evalwazzjoni, b'subtaqsimiet għal kull programm[12].

2.1. Effikaċja

Il-programm Ġustizzja 2014-2020

L-evalwazzjoni *ex post* ikkonfermat li l-implimentazzjoni tal-programm tat ir-riżultati mistennija fl-objettivi speċifiċi kollha tiegħu.

L-għadd u l-perċentwal tal-ġudikatura u tal-persunal ġudizzjarju li pparteċipaw f'attivitajiet ta' taħriġ iffinanzjati mill-programm ġew stabbiliti bħala indikatur tal-objettiv speċifiku relatat mat-taħriġ ġudizzjarju. Il-limitu ta' 16 000 trainee kien diġà ntlaħaq fl-2017, filwaqt li l-limitu ta' 13 %[13] intlaħaq fl-2020, prežumibbilment minħabba l-espansjoni tal-grupp fil-mira tal-programm dwar il-ġustizzja u l-kuntest legali li qed jevolvi. Il-finanzjament kontinwu tal-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 f'dan il-qasam kien għalhekk effettiv, peress li għen lill-prattikanti legali jinvolvu ruħhom f'taħriġ kontinwu.

B'mod ġenerali, il-programm ikkontribwixxa għall-għadd kumulattiv ta' 800 000 professjonist legali li kienu qed jirċievu taħriġ dwar id-dritt tal-UE sal-2020 qabel l-iskeda[14]. Għalkemm din il-kisba ma tistax tiġi attribwita bis-sħiħ għall-programm dwar il-ġustizzja, il-konsultazzjoni mal-partijiet ikkonċernati kkonfermat li t-taħriġ kien l-aktar attività msemmija ta' spiss assoċjata ma' proġetti ffinanzjati. Kważi l-benefiċjarji kollha mistħarrġa (96 %) indikaw li t-taħriġ wassal għall-kisba ta' ħiliet u għarfien ġodda.

Il-programm tal-2014-2020 laħaq għadd sinifikanti ta' miri, għalkemm mhux il-miri kollha relatati mal-promozzjoni tal-kooperazzjoni ġudizzjarja. Għalkemm il-kisbiet f'dan il-qasam ma jistgħux jiġu attribwiti bis-sħiħ għall-programm dwar il-ġustizzja, id-data kwalitattiva pprovdiet evidenza robusta biex tikkonferma l-effettività tiegħu.

Il-programm tal-2014-2020 laħaq ukoll il-mira tiegħu dwar l-għadd totali ta' skambji ta' informazzjoni mwettqa permezz tas-Sistema Ewropea ta' Informazzjoni ta' Rekords Kriminali (ECRIS, European Criminal Records Information System)[15, 16, 17]. L-evidenza kwalitattiva mill-evalwazzjoni *ex post* uriet li kemm il-fiduċja reċiproka bejn il-membri tal-ġudikatura f'pajjiżi differenti tal-UE kif ukoll l-implimentazzjoni konsistenti tad-dritt tal-UE huma kruċjali għall-effettività tal-programm. Il-partijiet ikkonċernati kkonsultati għall-evalwazzjoni qalu li l-investimenti fil-kooperazzjoni ġudizzjarja ppromwovew l-implimentazzjoni effettiva u

[11] Skont il-grupp tal-partijiet ikkonċernati identifikat, intużaw metodi u għodod iddedikati biex jitwettqu l-konsultazzjonijiet: konsultazzjoni pubblika online bbażata fuq kwestjonarju, intervisti, u stħarriġiet immirati. Dawn ikkomplementaw id-data u l-informazzjoni miġbura permezz ta' metodi oħra, bħar-riċerka bbażata biss fuq id-dokumentazzjoni u l-istudji tal-każijiet.

[12] Dan ir-rapport jirreferi wkoll għall-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 bħala l-"programm preċedenti" u għall-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 bħala l-"programm attwali".

[13] Il-proporzjon bejn l-għadd ta' parteċipanti appoġġati u l-għadd totali ta' prattikanti legali.

[14] Sa mill-2016, dan in-numru kien laħaq 820 000 persuna.

[15] Id-Deċiżjoni tal-Kunsill 2009/316/ĠAI.

[16] L-ECRIS hija sistema tal-IT deċentralizzata mħaddma mill-awtoritajiet ċentrali tal-Istati Membri għall-iskambju ta' informazzjoni dwar il-kriminali.

[17] Il-mira finali ta' 3 500 000 skambju fl-2020 inqabżet b'aktar minn 500 000 b'total ta' 4 136 249 skambju.

komprensiva tad-dritt tal-UE. Proġetti li jippromwovu appoġġ ibbażat fil-qorti ta' prattikanti ġudizzjarji u prattiki ta' probation urew li huma partikolarment adatti biex jiffaċilitaw it-tagħlim. L-attivitajiet ta' konsultazzjoni wrew li l-programm kien effettiv fit-tixrid tal-aħjar prattiki biex jiġu indirizzati kwistjonijiet kruċjali bħall-vjolenza abbażi tal-ġeneru u s-saħħa mentali fis-sistemi tal-ġustizzja kriminali. Madankollu, mira waħda ma ntlaħqitx. Din kienet il-mira li jitnaqqas iż-żmien medju meħud biex persuna mfittxija tiġi kkonsenjata lejn pajjiż rikjedenti skont il-mandat ta' arrest Ewropew għal 10 ijiem sal-2020. Din il-mira ma ntlaħqitx b'marġni ta' 11-il jum[18] (jiġifieri din il-proċedura xorta tieħu medja ta' 21 jum). It-tendenza osservabbli fl-Istati Membri kollha li jiżdied iż-żmien meħud għall-proċedura ta' konsenja, flimkien mal-effetti tal-pandemija tal-COVID-19, huma spjegazzjonijiet probabbli għal din ix-xejra.

Il-programm 2014-2020 ukoll qabeż bil-kbir il-mira tiegħu għall-għadd ta' "hits" (jiġifieri żjarat individwali fis-sit web) fuq il-portal tal-ġustizzja elettronika tal-UE[19], li kien il-kriterju stabbilit mill-programm għall-aċċess għall-ġustizzja. Kif ikkonfermat mill-analiżi, il-portal tal-ġustizzja elettronika ġie pperċepit mill-partijiet ikkonċernati kkonsultati bħala għodda importanti biex l-informazzjoni ssir disponibbli. Barra minn hekk, il-feedback mill-attivitajiet ta' konsultazzjoni enfasizza li l-programm 2014-2020 effettivament qajjem kuxjenza dwar ir-rwol importanti tal-professjonisti li jappoġġaw lill-vittmi tal-kriminalità. Il-proġetti implimentati mill-programm għenu biex jiġi enfasizzat ir-rwol ta' dawn il-professjonisti bħala akkumpanjaturi fdati għall-vittmi tal-kriminalità matul il-proċedimenti tal-qorti.

Madankollu, fir-rigward tal-objettiv speċifiku tal-programm li jappoġġa inizjattivi fil-qasam tal-politika dwar id-drogi fir-rigward tal-kooperazzjoni ġudizzjarja u l-aspetti tal-prevenzjoni tal-kriminalità, il-programm ma laħaqx il-mira tiegħu li jivvaluta għadd stabbilit ta' sustanzi psikoattivi ġodda[20]. Skont l-Aġenzija tal-Unjoni Ewropea dwar id-Drogi, ir-raġuni għat-tnaqqis osservat fl-għadd ta' sustanzi vvalutati hija inċerta. Spjegazzjonijiet potenzjali għat-tnaqqis huma kontrolli u interventi miżjuda biex jitnaqqsu l-bejgħ u l-konsum ta' dawn is-sustanzi.

It-tfassil tal-programm ippermetta l-flessibbiltà meħtieġa biex jitmexxew proġetti li koprew diversi pajjiżi. Il-proġetti kienu effettivi wkoll fit-tixrid tal-għarfien u tal-aħjar prattiki fost il-pajjiżi parteċipanti. In-networks bejn il-pajjiżi tal-parteċipanti tal-proġetti maħluqa bl-għajnuna tal-finanzjament tal-programm komplew joperaw wara li ntemmu l-proġetti. Sħubijiet fit-tul maħluqa mill-programm żiedu t-tagħlim reċiproku u b'hekk żiedu kemm il-kapaċità operazzjonali tal-organizzazzjonijiet iffinanzjati kif ukoll is-sostenibbiltà tar-riżultati. Il-finanzjament tqassam madwar l-Istati Membri kollha, b'organizzazzjonijiet fl-Italja, fil-Belġju u fi Spanja fost l-aktar li dehru ta' spiss fi proġetti ffinanzjati.

B'mod sinifikanti ħafna, il-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 kien effettiv ukoll fil-promozzjoni tad-diġitalizzazzjoni. Għalkemm il-promozzjoni tad-diġitalizzazzjoni ma kinitx objettiv tal-programm, meta ffaċċjata bil-pandemija tal-COVID-19, ir-restrizzjonijiet assoċjati li rriżultaw qajmu l-ħtieġa li jinstabu modi alternattivi kif jitmexxa t-taħriġ u l-kooperazzjoni fi ħdan il-konsorzji tal-proġetti. Għalhekk, il-programm aċċellera d-diġitalizzazzjoni billi ffinanzja tipi differenti ta' attivitajiet, inklużi attivitajiet relatati mat-teknoloġija tal-informazzjoni (IT) li kienu jaqgħu taħt il-mandat tiegħu. Madankollu, l-evidenza mill-proġetti wriet li l-adozzjoni tal-għodod diġitali ma kinitx uniformi. Livelli differenti ta' litteriżmu diġitali tal-parteċipanti, kif ukoll differenzi fl-infrastruttura diġitali fl-Istati Membri, ħolqu ostakli għall-prattikanti legali.

[18] Id-data wriet li ż-żmien medju żdied minn 16,7-il jum fl-2019 għal 21,26 jum fl-2020.

[19] L-indikatur stabbilixxa mira ta' żieda annwali ta' 20 % li tibda mil-linja bażi ta' 441 000 hit. Fl-2020, il-hits totali ammontaw għal 4 619 548.

[20] Mill-2015, l-għadd ta' sustanzi ġodda vvalutati naqas. Bejn l-2016 u l-2020, l-għadd ta' sustanzi vvalutati kien ta' madwar 50. Fl-2020, il-programm kellu l-għan li jivvaluta 95 sustanza ġdida, iżda vvaluta biss 46.

Fl-aħħar nett, il-konsultazzjoni mal-partijiet ikkonċernati enfasizzat li l-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 seta' pprovda aktar appoġġ lill-membri tal-pubbliku biex jgħinhom jaċċessaw servizzi ta' appoġġ soċjali offruti mill-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili (OSĊ). Sfida oħra kienet l-involviment limitat tal-imħallfin bħala grupp fil-mira tal-proġetti. Dan jista' jiġi spjegat prinċipalment miż-żmien limitat li l-imħallfin normalment ikollhom għad-dispożizzjoni tagħhom biex jinvolvu ruħhom f'attivitajiet minbarra d-dmirijiet tagħhom fil-qorti.

Il-programm Ġustizzja 2021-2027

L-evalwazzjoni *interim* tal-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 uriet li l-programm kien effettiv s'issa fl-ilħuq tal-objettivi tiegħu. Pereżempju, qabeż l-għanijiet tiegħu għat-taħriġ u l-kooperazzjoni ġudizzjarja, minkejja l-impatt negattiv ta' fatturi esterni bħall-pandemija tal-COVID-19 u s-sitwazzjoni politika f'xi Stati Membri. B'mod ġenerali, is-sejbiet miġbura għal din l-evalwazzjoni *interim* jindikaw li l-programm għandu prestazzjoni tajba, bil-biċċa l-kbira tal-partijiet ikkonċernati jesprimu fiduċja kemm fis-suċċess tiegħu kif ukoll fl-allinjament tiegħu mal-għanijiet ġenerali tal-aġenda tal-ġustizzja tal-UE.

Meta mqabbel mal-predeċessur tiegħu, u abbażi tas-sejbiet tal-evalwazzjoni *ex post*, il-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 inkorpora: (i) ġestjoni aħjar tal-programmi u proċeduri amministrattivi; u (ii) mekkaniżmi ta' monitoraġġ[21] u għodod għall-ġbir tad-data aħjar biex tiġi traċċata l-effettività tal-proġetti ffinanzjati.

Il-konsultazzjoni mal-partijiet ikkonċernati enfasizzat ukoll li l-benefiċjarji tal-programm dwar il-ġustizzja 2021–2027 kienu tal-fehma li l-proġetti tagħhom ikkontribwew għall-objettivi tal-programm aktar minn proġetti preċedenti taħt il-programm 2014–2020. L-istess oqsma baqgħu sinifikanti fiż-żewġ programmi (jiġifieri t-titjib tal-implimentazzjoni tal-liġi tal-UE, it-taħriġ, u s-sensibilizzazzjoni tal-pubbliku). Madankollu, il-benefiċjarji tal-programm tal-ġustizzja 2021–2027 irrapportaw li l-attivitajiet tagħhom taw kontribut saħansitra akbar għat-titjib tal-aċċess għas-servizzi tal-OSĊ u biex is-sistemi transfruntiera jsiru aktar interoperabbli minn proġetti u attivitajiet fil-programm preċedenti. Dan jindika li sar progress f'oqsma li qabel kienu tqiesu bħala aktar ta' sfida. B'mod ġenerali, permezz tal-approċċ komprensiv u l-inizjattivi mmirati tiegħu, il-programm dwar il-ġustizzja 2021–2027 rawwem titjib sinifikanti fl-għarfien, il-ħiliet u l-imġiba tal-gruppi fil-mira tiegħu, li jissuġġerixxi potenzjal qawwi għal effetti fit-tul. L-istħarriġiet imwettqa mal-benefiċjarji indikaw li l-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 qajjem kuxjenza fost il-parteċipanti dwar l-importanza tal-istat tad-dritt u tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-UE, b'differenza kbira fil-livelli ta' għarfien meta mqabbla mal-pubbliku ġenerali. Dan jissuġġerixxi li dawk milħuqa mill-attivitajiet tal-programm iżidu l-għarfien u l-fehim tagħhom kemm tad-dritt tal-UE kif ukoll tal-istat tad-dritt. L-aspetti tal-istat tad-dritt indirizzati mill-proġetti komplew jiżdiedu fl-importanza, filwaqt li jibnu fuq pedament stabbilit fil-perjodu ta' programmazzjoni preċedenti.

Il-partijiet ikkonċernati u l-benefiċjarji esprimew fiduċja fis-sostenibbiltà tal-eżiti tal-programm[22]. L-influwenza tal-programm tal-ġustizzja 2021-2027 diġà tidher permezz tal-konnessjonijiet u n-networks li bena, li jindika probabbiltà kbira ta' effetti fit-tul. Id-disponibbiltà ta' materjali ta' taħriġ f'diversi lingwi kkontribwiet ukoll għal impatt saħansitra akbar, filwaqt li żgurat li l-benefiċċji tal-programm ikunu aċċessibbli għal udjenza usa' u jkunu

[21] Il-qafas ta' monitoraġġ tal-prestazzjoni ġie żviluppat biex jinkludi suġġerimenti enfasizzati fil-valutazzjoni tal-impatt tal-2018 u fl-ewwel parti tal-evalwazzjoni *ex post* tal-programm preċedenti.
[22] Perċentwal għoli ta' benefiċjarji (94 %) jemmnu li l-impatt tal-proġetti tagħhom se jestendi lil hinn mill-konklużjoni tagħhom.

ta' użu dejjiemi fis-settur tal-ġustizzja. Maġġoranza sinifikanti tal-benefiċjarji kienu tal-fehma li l-proġetti tagħhom għandhom il-potenzjal li: (i) isawru leġiżlazzjoni futura (bħal fil-qasam tad-drittijiet tal-vittmi); (ii) itejbu l-prattiki ġudizzjarji; u (iii) jistabbilixxu standards ġodda tal-UE għall-kooperazzjoni ġudizzjarja u l-aċċess għall-ġustizzja. Fl-istess ħin, xi benefiċjarji esprimew ukoll tħassib dwar id-dipendenza tagħhom fuq il-finanzjament tal-UE għat-tkomplija tal-inizjattivi tagħhom. Din id-dipendenza tista' tillimita l-kontribuzzjoni ta' dawn il-benefiċjarji għall-eżaminazzjoni ta' suġġetti emerġenti u l-kapaċità tagħhom li jirrispondu għal bidliet reċenti[23], u b'hekk tillimita l-impatt fit-tul tal-programm.

L-attivitajiet ta' komunikazzjoni ffinanzjati permezz tal-programm urew il-kapaċità sinifikanti tagħhom li jinfurmaw u jinvolvu lill-partijiet ikkonċernati, kif muri mill-ħafna persuni milħuqa permezz ta' diversi inizjattivi[24]. Il-paġni web tal-portal tal-ġustizzja elettronika li jittrattaw kwistjonijiet kriminali raw żieda ta' 76 % fiż-żjarat bejn l-2021 u l-2022, b'2,25 miljun hit fl-2022, li jirriflettu interess dejjem akbar fis-sistema ġudizzjarja madwar l-Istati Membri. Il-portal tal-UE dwar il-Finanzjament u l-Offerti[25] jibqa' s-sors primarju ta' informazzjoni dwar il-programm dwar il-ġustizzja u l-opportunitajiet ta' finanzjament tiegħu. Abbażi tal-evidenza miġbura permezz ta' konsultazzjonijiet mal-partijiet ikkonċernati, deher li l-attivitajiet ta' komunikazzjoni biex titqajjem kuxjenza dwar il-programm li jirriżulta mill-gvernijiet nazzjonali, reġjonali jew lokali naqsu minn 8,7 % fil-perjodu ta' finanzjament preċedenti għal 3,7 % fil-perjodu ta' finanzjament attwali. Madankollu, 71,6 % kemm tal-applikanti li rnexxew kif ukoll ta' dawk li ma rnexxewx qalu li l-programm tal-ġustizzja 2021–2027 kien magħruf sew fost l-applikanti potenzjali, li jirrifletti r-riżultati mill-perjodu ta' finanzjament preċedenti mill-2014–2020. Madankollu, l-evidenza miġbura għal din l-evalwazzjoni enfasizzat disparità fis-sensibilizzazzjoni fost gruppi differenti ta' partijiet ikkonċernati. Il-partijiet ikkonċernati fl-edukazzjoni għolja u l-awtoritajiet pubbliċi rrapportaw sensibilizzazzjoni akbar tal-programm mill-OSĊ. Dan jissuġġerixxi li filwaqt li l-attivitajiet ta' komunikazzjoni tal-programm huma effettivi, dawn jistgħu ma jkunux qed jilħqu s-setturi kollha bl-istess mod. Dan jista' jiġi spjegat min-natura teknika tal-programm, li jiffoka prinċipalment fuq il-ħtiġijiet speċjalizzati tal-ġudikatura u l-persunal ġudizzjarju. Barra minn hekk, jista' jkun hemm il-ħtieġa li jiżdiedu l-isforzi ta' komunikazzjoni f'xi reġjuni tal-UE biex tiżdied aktar l-effettività ġenerali tal-programm u d-diversità tas-sħubijiet madwar l-Istati Membri. Fil-fatt, għalkemm il-bilanċ ġeografiku mhuwiex objettiv tal-programm per se, id-data wriet li, sa tmiem l-2023, l-organizzazzjonijiet ibbażati f'xi Stati Membri applikaw u rċevew fondi aktar ta' spiss minn organizzazzjonijiet ibbażati fi Stati Membri oħra.

Mill-pandemija tal-COVID-19 'l hawn, il-programm għamel aktar enfasi fuq id-diġitalizzazzjoni. Il-benefiċjarji għamlu dejjem aktar użu mill-għodod diġitali fl-attivitajiet tagħhom, u b'hekk żiedu l-effettività tagħhom. Fl-istess ħin, mill-pandemija, il-programm iffoka dejjem aktar fuq l-integrazzjoni tal-perspettiva tal-ġeneri. Din l-enfasi tinkludi: (i) l-implimentazzjoni ta' metodoloġija biex tiġi traċċata data dwar kif l-attivitajiet iffinanzjati jaffettwaw l-ugwaljanza bejn il-ġeneri; (ii) rekwiżiti aktar espliċiti għall-ugwaljanza bejn il-ġeneri fid-dokumenti tas-sejħa u l-kriterji ta' evalwazzjoni; u (iii) analiżi ddedikata tad-dimensjoni tal-ġeneru tal-proposti tal-proġetti. Ir-rekwiżit għal enfasi aktar dedikata fuq l-integrazzjoni tal-perspettiva tal-ġeneri fil-proġetti kofinanzjati mill-programm dwar il-ġustizzja tejjeb l-effettività tal-programm, peress li l-interventi kienu allinjati aħjar mal-ħtiġijiet tal-gruppi fil-mira. Aktar minn 80 % tal-proġetti ffinanzjati inkorporaw miżuri biex jippromwovu l-ugwaljanza bejn il-ġeneri, u kienu kapaċi jintegraw b'mod effettiv l-ugwaljanza

[23] Bħall-adozzjoni ta' leġiżlazzjoni ġdida (pereżempju, l-adozzjoni tal-Att dwar l-Intelliġenza Artifiċjali).
[24] Id-data ta' monitoraġġ tal-programm tindika li 201 888 persuna ntlaħqu b'suċċess permezz ta' attivitajiet ta' sensibilizzazzjoni, filwaqt li 379 attività ta' tagħlim reċiproku involvew l-ammont notevoli ta' 2 288 580 persuna.
[25] Portal tal-UE għall-Finanzjament u għall-Offerti | Kummissjoni Ewropea

bejn il-ġeneri fil-proposti tagħhom. Madankollu, l-evidenza miġbura għal din l-evalwazzjoni enfasizzat li xi applikanti xorta jibbenefikaw minn gwida ulterjuri, bħal eżempji ta' prattika aktar tajba mfassla għall-objettivi speċifiċi tal-programm dwar il-ġustizzja.

B'mod ġenerali, il-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 żied l-isforzi biex jiżgura l-inklużività, jiġġieled id-diskriminazzjoni, u jappoġġa gruppi vulnerabbli. Dan jindika li l-programm ħa approċċ li jħares 'il quddiem għall-ħolqien ta' sistema ġudizzjarja ġusta u ekwa madwar l-UE[26]. L-iżgurar ta' aċċess mhux diskriminatorju għall-ġustizzja għal kulħadd huwa komponent ġdid tal-programm attwali li diġà qed juri progress tajjeb, parzjalment permezz tal-appoġġ għall-integrazzjoni tal-perspettiva tal-ġeneri u l-integrazzjoni tan-nondiskriminazzjoni fl-attivitajiet kollha tiegħu kif meħtieġ mill-bażi legali tal-programm.

2.2. Effiċjenza

Il-programm Ġustizzja 2014-2020

B'mod ġenerali, l-evalwazzjoni sabet li l-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 kien kosteffettiv[27] fil-kisba tal-objettivi tiegħu.

Il-feedback mill-benefiċjarji fil-biċċa l-kbira kkonferma li l-benefiċċji tal-parteċipazzjoni fil-programm kienu akbar mill-ispejjeż assoċjati. Il-benefiċċji kienu prinċipalment fil-formazzjoni ta' sħubijiet ġodda li jippromwovu: (i) il-fiduċja reċiproka bejn l-atturi ġudizzjarji; (ii) l-implimentazzjoni u l-applikazzjoni tad-dritt tal-UE; u (iii) is-sensibilizzazzjoni u l-promozzjoni tal-protezzjoni tad-drittijiet fundamentali..

Minkejja valutazzjoni pożittiva ġenerali tal-programm mill-partijiet ikkonċernati, il-proċess ta' applikazzjoni u l-piż amministrattiv tal-applikazzjoni għal proġetti ffinanzjati mill-programmi huma sfida intensiva f'termini ta' riżorsi u żmien għall-applikanti, u b'mod partikolari għall-applikanti għall-ewwel darba. Applikanti b'aktar esperjenza xorta qiesu l-proċess bħala ta' piż, għalkemm sa ċertu punt inqas mill-applikanti għall-ewwel darba. Il-partijiet ikkonċernati kkonsultati spiss semmew ukoll il-piż amministrattiv bħala problema minħabba r-rekwiżiti estensivi ta' rapportar, bl-ogħla kostijiet tal-persunal attribwiti għall-attivitajiet amministrattivi.

Minkejja dawn l-isfidi, il-partijiet ikkonċernati apprezzaw l-azzjonijiet tal-Kummissjoni biex tissimplifika l-proċess amministrattiv. Id-diġitalizzazzjoni tal-proċess ta' applikazzjoni bl-introduzzjoni tal-portal tal-UE għall-Finanzjament u għall-Offerti tqieset mill-partijiet ikkonċernati kkonsultati bħala l-aktar simplifikazzjoni sinifikanti li saret mill-Kummissjoni.

Ir-Regolament (UE) Nru 1382/2013[28] stabbilixxa baġit ta' EUR 377 604 000 għall-perjodu 2014-2020, b'ammonti annwali stabbiliti fil-programmi ta' ħidma. Abbażi tad-data miġbura għal din l-evalwazzjoni, aktar minn 90 % tal-baġit ippjanat għall-għotjiet u l-akkwist (jiġifieri EUR 332 125 700) ġie impenjat (jiġifieri aktar minn EUR 304 000 000).

Fil-livell ta' objettivi speċifiċi, il-finanzjament implimentat taħt l-objettivi speċifiċi dwar l-aċċess għall-ġustizzja u t-taħriġ ġudizzjarju kien kemxejn ogħla mir-"rata ta' konsum" medja (ir-"rata ta' konsum" jew ir-"rata ta' użu" hija l-perċentwal ta' finanzjament ippjanat allokat għal programm li fil-fatt ingħata għal attivitajiet taħt dak il-programm). B'kuntrast ma' dan, il-fondi implimentati taħt il-kooperazzjoni ġudizzjarja u l-politika dwar id-drogi kellhom rati ta' konsum taħt il-medja.

Illustrazzjoni 1: Rata ta' konsum tal-baġits disponibbli għal kull objettiv speċifiku

[26] Bejn l-2021 u l-2023, madwar 32 % tal-proġetti ffinanzjati mill-programm indirizzaw il-ħtiġijiet tal-migranti, ir-refuġjati, l-individwi LGBTI, u l-persuni b'diżabilità; 13 % tal-proġetti ffukaw fuq il-protezzjoni tad-drittijiet tat-tfal fi proċedimenti legali.

[27] Meta wieħed ikejjel il-valur ipprovdut għall-investiment magħmul.

[28] Ir-Regolament (UE) Nru 1382/2013 tas-17 ta' Diċembru 2013, ĠU L 354, 28.12.2013, p. 73-83, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1382/oj.

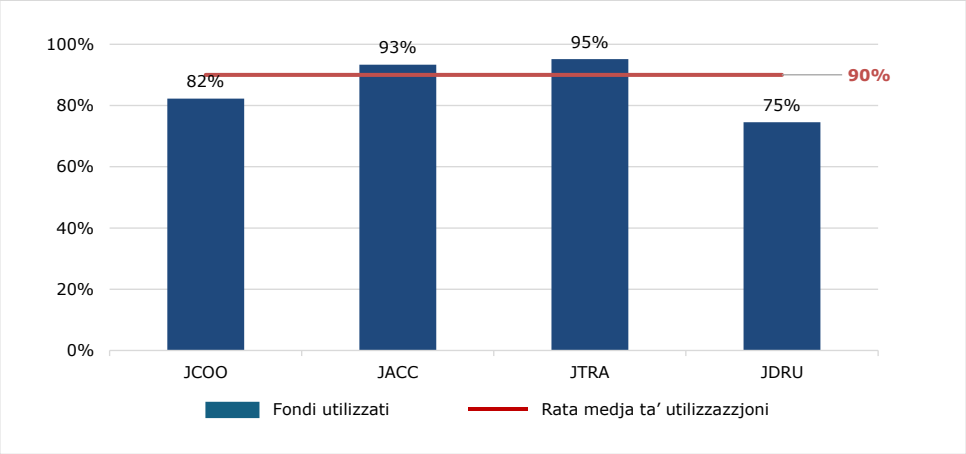

Sors: Elaborazzjoni tad-data tal-programm (DĠ JUST). L-akronimi jirreferu għall-objettivi speċifiċi tal-programm dwar il-ġustizzja 2014–2020: (1) L-iffaċilitar u s-sostenn tal-kooperazzjoni ġudizzjarja f'materji ċivili u kriminali (2) Is-sostenn u l-promozzjoni tat-tħarriġ ġudizzjarju (JTRA); (3) L-iffaċilitar tal-aċċess effettiv għall-ġustizzja għal kulħadd (JACC); (4) L-appoġġ għal inizjattivi fil-qasam tal-politika dwar id-drogi fir-rigward tal-kooperazzjoni ġudizzjarja u l-aspetti tal-prevenzjoni tal-kriminalità (JDRU).

It-tqabbil tar-rata relattiva tal-konsum tal-finanzjament mal-baġits ippjanati jagħti stampa aktar sfumata.

Illustrazzjoni 2: Baġits ippjanati għal kull objettiv speċifiku

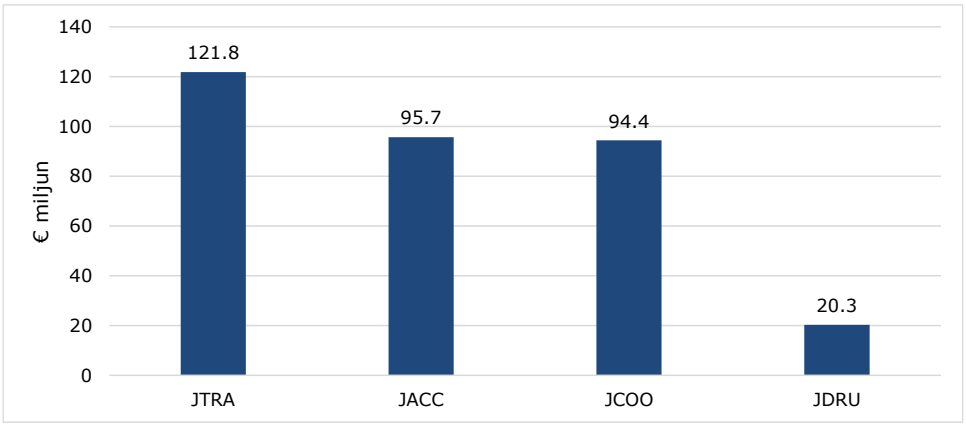

Sors: Elaborazzjoni tad-data tal-programm (DĠ JUST)

Il-programm dwar il-ġustizzja 2014–2020 kien effettiv fil-kisba tal-objettivi tiegħu, u r-rata ta' konsum turi li kien effettiv fl-involviment ta' kważi l-fondi ppjanati kollha tiegħu. Minn naħa, din ir-rata għolja ta' konsum għenet biex jiġi żgurat li l-finanzjament intuża b'mod estensiv. Min-naħa l-oħra, il-baġit mhux użat, għalkemm mhux relattivament kbir, seta' jintuża biex jiġu promossi aktar l-objettivi tal-programm. L-intervisti mwettqa għal din l-evalwazzjoni kkonfermaw li l-benefiċjarji għall-ewwel darba b'mod partikolari ssottovalutaw ir-riżorsi li kienu jeħtieġu biex jimplimentaw il-proġett tagħhom, u b'hekk dan wassal għal talbiet għal finanzjament aktar baxxi milli ppjanat fil-livell tal-programm. Din is-sejba hija konformi mal-evidenza mill-ewwel parti tal-evalwazzjoni *ex post* tal-programm 2014-2020 li identifikat is-sottovalutazzjoni tal-kostijiet tal-proġett bħala raġuni ewlenija għan-nuqqas ta' użu tal-baġit kollu tal-programm.

Il-kriterju ta' evalwazzjoni tal-effiċjenza ġie vvalutat ukoll permezz ta' proporzjonijiet tal-kosteffettività[29], li kejlu l-kostijiet annwali totali fir-rigward tal-outputs taħt objettiv speċifiku

[29] Għalkemm il-proporzjonijiet huma biss approssimazzjoni tal-kosteffettività relattiva (minħabba li l-baġits annwali varjaw), xorta waħda jipprovdu għarfien lonġitudinali dwar l-effiċjenza tal-programm.

ta' programm. Pereżempju, l-evalwazzjoni skrutinizzat l-investimenti tal-programm f'attivitajiet ta' taħriġ u żewġ sistemi tal-IT kbar u importanti, li flimkien jittraċċaw il-prestazzjoni tal-programm fil-kooperazzjoni ġudizzjarja, l-aċċess għall-ġustizzja u t-taħriġ ġudizzjarju. Dawn l-investimenti fiż-żewġ sistemi tal-IT kbar u importanti u fl-attivitajiet ta' taħriġ huma għalhekk indikaturi tajbin għall-kosteffettività tal-programm.

L-ewwel nett, l-evalwazzjoni analizzat is-sessjonijiet ta' taħriġ u pproduċiet proporzjon tal-kosteffettività bbażat fuq din l-analiżi[30]. Il-proporzjon annwali tal-kosteffettività wera xejra ta' tnaqqis sal-2018, u mbagħad naqas saħansitra aktar, u laħaq l-aktar livell baxx tiegħu fl-2020. L-għadd ta' persuni mħarrġa kien fl-aktar livell baxx tiegħu fl-2019 u fl-ogħla livell tiegħu fl-2020. Il-bidla rapida fl-għadd ta' persuni mħarrġa, u l-bidla korrispondenti fil-kostijiet assoċjati, jistgħu jiġu spjegati fil-biċċa l-kbira mill-impatt tal-pandemija tal-COVID-19. Xprunata mill-bidu tal-pandemija fl-2020, id-diġitalizzazzjoni tal-korsijiet ta' taħriġ żdiedet. Permezz tal-finanzjament ta' taħriġ organizzat mill-bogħod, il-programm tejjeb il-kosteffettività tiegħu. Madankollu, dawn iċ-ċifri għandhom jiġu kuntestwalizzati, kif turi l-ħidma tan-Netwerk Ewropew tat-Taħriġ Ġudizzjarju (EJTN, European Judicial Training Network)[31], li jiffoka fuq skambji wiċċ imb wiċċ. In-netwerking u l-iskambji wiċċ imb wiċċ baqgħu karatteristiċi importanti li jikkontribwixxu għall-kwalità tal-korsijiet ta' taħriġ ġudizzjarju.

Illustrazzjoni 3: Proporzjonijiet tal-kosteffettività tal-għadd ta' membri tal-ġudikatura mħarrġa (2014-2020)

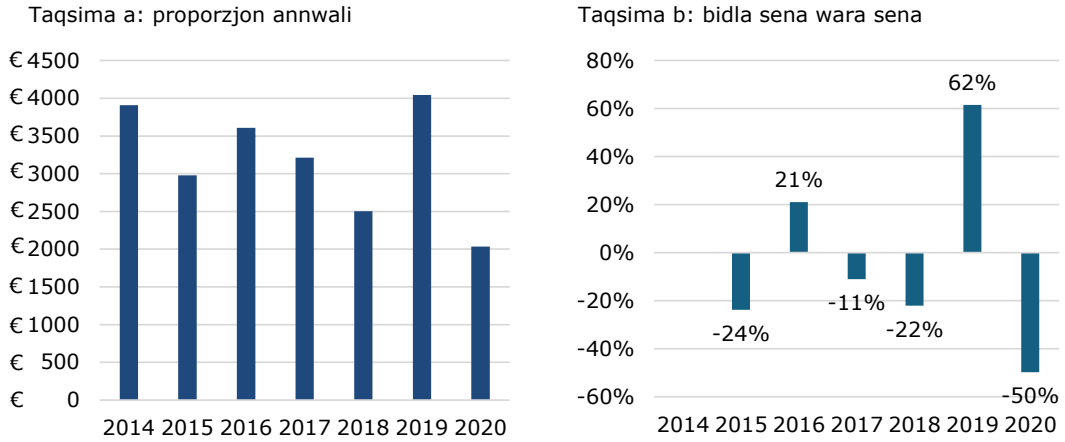

Sors: Elaborazzjoni tad-data tal-programm (DĠ JUST)

Fattur ieħor li jikkontribwixxi għall-kosteffettività tal-programm kienu l-attivitajiet tal-EJTN fil-livell Ewropew li ħolqu ekonomiji ta' skala. L-EJTN stabbilixxa ambjent abilitanti għal taħriġ ġudizzjarju fuq skala kbira u li jħalli impatt. B'riżultat ta' dan, il-programm seta' jappoġġa sessjonijiet ta' taħriġ bi spiża aktar baxxa.

L-għadd ta' skambji fl-ECRIS kien wieħed mill-indikaturi użati biex jitkejjel kif il-programm ippromwova l-kooperazzjoni ġudizzjarja. Għalhekk huwa mod tajjeb kif titkejjel il-kosteffettività. Il-kost ta' kull kambju naqas kontinwament mill-2014 sal-2019. L-għadd ta' skambji permezz tal-ECRIS żdied ukoll matul is-snin u b'hekk ikkontribwixxa għall-proporzjon tajjeb tal-kostijiet u tal-output. Il-pandemija kellha wkoll effett fuq l-għadd ta' skambji permezz tal-ECRIS (żieda żgħira fl-ispejjeż), għalkemm f'livell żgħir ħafna.

[30] Il-baġit annwali totali tal-programm ġie ponderat bin-numru totali ta' persuni mħarrġa f'korsijiet ta' taħriġ biex ġie prodott il-proporzjon tal-kosteffettività.
[31] Ir-Regolament Nru 2021/693 li jistabbilixxi l-Programm dwar il-Ġustizzja 2021-2027 jipprevedi li l-programm għandu jappoġġa n-nefqa tal-EJTN u li kwalunkwe għotja operattiva għal dak l-għan għandha tingħata mingħajr sejħa għal proposti.

Illustrazzjoni 4: Proporzjon tal-kosteffettività tal-iskambji tal-ECRIS (2014-2020)

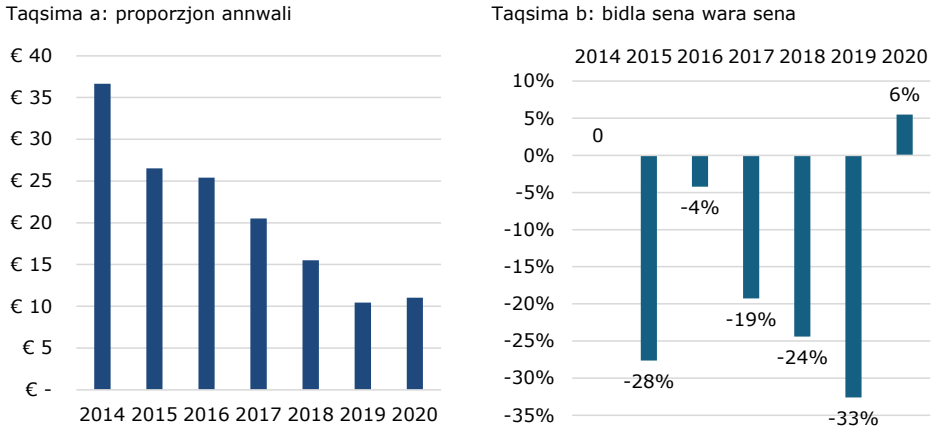

Sors: Elaborazzjoni tad-data tal-ECRIS (DĠ JUST)

Iż-żieda żgħira fil-kostijiet fl-2020 tista' tiġi attribwita prinċipalment għat-tnaqqis fl-attività tal-awtoritajiet nazzjonali kompetenti[32]. Fost fatturi oħra, it-telexogħol u n-nuqqas ta' persunal b'ħiliet kienu l-fatturi sottostanti. Madankollu, wara perjodu qasir ta' tranżizzjoni, l-attivitajiet reġgħu lura għan-normal. B'riżultat ta' dan, l-attività mnaqqsa żiedet bi ftit biss l-ispiża tat-tħaddim tal-ECRIS. Minn perspettiva longitudinali, l-ispiża marġinali (jiġifieri l-ispiża għal skambju addizzjonali wieħed) naqset b'mod sinifikanti bejn l-2014 u l-2020. It-tnaqqis qawwi fl-ispejjeż marġinali juri l-utilità tal-ECRIS – u b'estensjoni l-kosteffettività tagħha.

L-għadd ta' hits fuq il-portal tal-ġustizzja elettronika[33] ntuża bħala indikatur fil-valutazzjoni tal-impatt tal-programm[34] biex jitkejjel kif il-programm ipprovda aċċess għall-ġustizzja. Bħall-investimenti fl-ECRIS, l-ispiża tal-hits fuq il-portal tal-ġustizzja elettronika naqset matul il-perjodu li fih il-programm kien qed jiġi implimentat. Il-programm investa fl-espansjoni u ż-żamma tal-portal tal-ġustizzja elettronika u s-sensibilizzazzjoni dwaru. L-impatt ta' dawn l-azzjonijiet huwa muri miż-żieda fl-għadd ta' hits fuq il-portal. L-użu akbar tal-portal tal-ġustizzja elettronika għalhekk wera l-kosteffettività tal-bini ta' struttura diġitali akbar.

Illustrazzjoni 5: Proporzjonijiet tal-kosteffettività tal-hits fuq il-portal tal-ġustizzja elettronika (2014-2020)

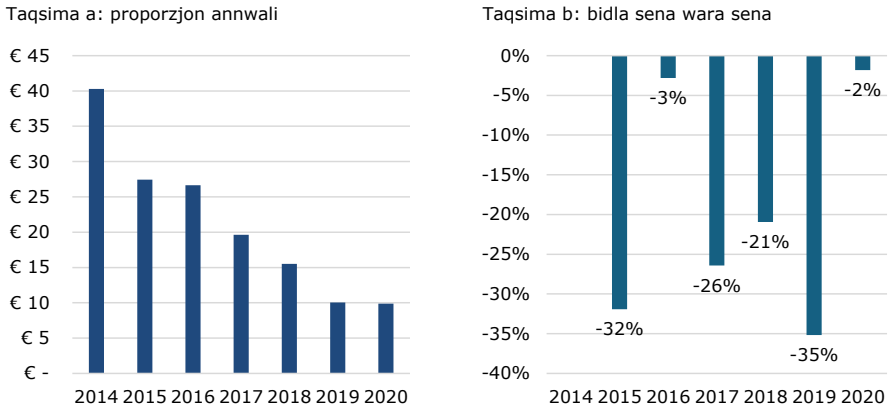

Sors: Elaborazzjoni tad-data tal-portal tal-ġustizzja elettronika (DĠ JUST)

[32] Abbażi tad-data tal-Eurojust. Disponibbli minn: https://db.eurocrim.org/db/en/doc/3528.pdf.
[33] Il-portal tal-ġustizzja elettronika, minflok, jipprovdi aċċess online għall-informazzjoni għall-membri tal-pubbliku meta jippruvaw jiksbu informazzjoni dwar kwistjonijiet legali, proċeduri jew prattikanti legali biex jgħinhom.
[34] SWD(2018) 290 final.

Bħala konklużjoni, it-tliet valutazzjonijiet tal-kosteffettività juru l-kosteffettività fit-tul tal-programm permezz tat-taħriġ u ż-żidiet fl-użu tas-sistemi tal-IT stabbiliti.

Il-programm Ġustizzja 2021-2027

L-evidenza miġbura għall-evalwazzjoni wriet li l-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 s'issa kien kosteffettiv b'mod ġenerali. Dan ifisser li l-programm qed jipproduċi l-aħjar riżultati għall-investiment li sar. Il-feedback tal-partijiet ikkonċernati jikkorrobora wkoll din il-fehma, peress li l-biċċa l-kbira tar-rispondenti kkonfermaw li l-benefiċċji tal-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 huma akbar mill-ispejjeż tiegħu. Fir-rigward tal-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020, il-kollaborazzjoni u s-sħubijiet fit-tul wasslu għal diversi benefiċċji ewlenin għall-gruppi fil-mira, bħal: (i) aktar sensibilizzazzjoni u għarfien tal-kwistjonijiet indirizzati mill-programm; (ii) żieda fil-ħiliet; u (iii) kooperazzjoni akbar.

Il-proċeduri amministrattivi u ta' ġestjoni tal-programmi tjiebu matul is-snin fil-programm 2021-2027 meta mqabbla mal-programm 2014-2020. Għad fadal sfidi għall-benefiċjarji u għall-applikanti biex ilestu l-kompiti amministrattivi assoċjati mal-proċess tal-applikazzjoni u r-rapportar. Dawn il-kompiti amministrattivi għadhom għaljin u jieħdu ħafna ħin. Madankollu, ħafna partijiet ikkonċernati rrikonoxxew ukoll it-titjib li ġabu magħhom il-proċeduri simplifikati introdotti mill-Kummissjoni.

B'mod ġenerali, u anke jekk għadu kmieni wisq biex jinsiltu konklużjonijiet definittivi, il-partijiet ikkonċernati qalu li l-miżuri ta' simplifikazzjoni introdotti fil-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027 kienu pożittivi u fil-biċċa l-kbira naqqsu l-piż amministrattiv meta mqabbel mal-perjodu ta' programmazzjoni preċedenti. Dawn il-proċeduri simplifikati jinkludu l-użu ta' kontribuzzjonijiet ta' somma f'daqqa, proċess ta' rapportar aktar sempliċi u l-introduzzjoni tas-sistema tal-e-Grants. Dawn il-bidliet issimplifikaw il-proċeduri amministrattivi u ta' applikazzjoni.

L-introduzzjoni ta' somom f'daqqa għandha tgħin ukoll biex tissimplifika – u żżid il-kwalità ta' – rappurtar finali, li għadu ta' sfida għal xi benefiċjarji. Madankollu, l-introduzzjoni, fil-livell korporattiv tal-Kummissjoni, ta' kostijiet unitarji standardizzati għall-ivvjaġġar u l-akkomodazzjoni, ġiet ivvalutata b'mod inqas pożittiv mill-partijiet ikkonċernati. Dan kien minħabba li dawn il-kostijiet unitarji spiss jonqsu milli jirriflettu r-rati attwali tas-suq. Barra minn hekk, fir-rigward tar-rapportar finanzjarju, jibqa' diffiċli li jinżammu żewġ rekords separati taż-żamma tal-kotba (jiġifieri wieħed ibbażat fuq il-kostijiet reali u ieħor fuq il-kostijiet unitarji standardizzati). Dan iżid saff ta' kumplessità, speċjalment għall-awtoritajiet pubbliċi.

Barra minn hekk, bis-saħħa ta' approċċ aktar strutturat għall-valutazzjoni tal-prestazzjoni tal-attivitajiet iffinanzjati, il-programm attwali huwa mgħammar aħjar mill-programm 2014–2020 biex jiżgura li l-fondi jintużaw b'mod effiċjenti. Dan huwa titjib sinifikanti meta mqabbel mal-perjodu ta' finanzjament preċedenti. Il-qafas ta' monitoraġġ tal-prestazzjoni għall-programm 2021–2027 jappoġġa l-isforzi biex jiġi żgurat li l-programm jibqa' reattiv għall-ħtiġijiet tal-benefiċjarji u għall-isfidi emerġenti.

Il-kollaborazzjoni ma' networks eżistenti, bħall-EJTN, kompliet turi l-potenzjal għat-titjib tal-kosteffettività tal-programm. Kif enfasizzat mill-evalwazzjoni *ex post* tal-programm 2014-2020, dawn in-networks jippermettu lill-benefiċjarji jorganizzaw avvenimenti fuq skala kbira b'sensibilizzazzjoni estensiva bi spejjeż imnaqqsa, u b'hekk jinkisbu ekonomiji ta' skala.

Kien hemm ukoll diversi fatturi esterni li jinfluwenzaw l-effiċjenza tal-programm. Il-partijiet ikkonċernati enfasizzaw b'mod partikolari l-fatturi ekonomiċi u politiċi (eż. pressjonijiet inflazzjonarji kkawżati mill-gwerra ta' aggressjoni tar-Russja kontra l-Ukrajna). L-isfidi marbuta mal-pandemija tal-COVID-19 ma baqgħux jitqiesu bħala problema wara l-bidu tal-

2022, peress li l-programm kien rapidu u flessibbli fl-adozzjoni ta' miżuri ta' mitigazzjoni. Fuq terminu itwal, il-COVID-19 saħansitra żiedet l-effiċjenza tal-proġetti ffinanzjati taħt il-programm dwar il-ġustizzja billi aċċellerat l-adozzjoni tad-diġitalizzazzjoni[35].

Rigward l-għadd ta' persunal ġudizzjarju mħarreġ taħt il-programm attwali dwar il-ġustizzja, is-sejbiet jindikaw li, b'mod ġenerali, il-kosteffettività tjiebet bejn l-2021 u l-2022[36].

Illustrazzjoni 6: Proporzjon tal-kosteffettività għan-numru ta' membri tal-ġudikatura mħarrġa (2021-2027)

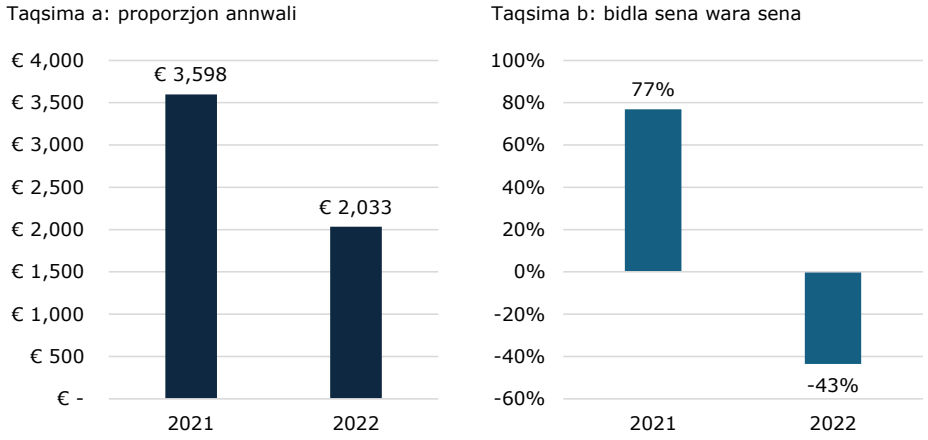

Sors: Elaborazzjoni tad-data tal-programm (DĠ JUST). Nota: data tal-2023 li kienet għadha mhix disponibbli fiż-żmien tat-twettiq tal-analiżi

Dwar l-iskambji ta' informazzjoni fl-ECRIS, id-data wriet żidiet fil-kosteffettività matul il-perjodu 2021-2023. Id-data kkombinata mill-2014 sal-2023 uriet xejra predominanti ta' żieda fil-kosteffettività, minħabba t-tnaqqis kostanti fil-kost għal kull skambju ta' informazzjoni dwar l-ECRIS.

Illustrazzjoni 7: Proporzjon tal-kosteffettività tal-iskambji tal-ECRIS (2021-2027)

[35] Madwar 29 % tal-proġetti ffinanzjati matul il-perjodu taħt analiżi rridirezzjonaw fondi biex jappoġġaw it-tranżizzjoni lejn pjattaformi diġitali u biex ikopru żieda fil-kostijiet tal-appoġġ tal-IT.

[36] Fl-2021, żieda qawwija fil-proporzjon reġġħet lura x-xejra ta' kosteffettività mtejba. Ir-raġunijiet għal dan jistgħu jkunu varjati, inklużi bidliet potenzjali fl-eżekuzzjoni tal-programm, żieda fl-ispejjeż, jew fatturi esterni. It-tnaqqis sussegwenti fl-2022 reġġa' lill-proporzjon lura għal livell simili ħafna għal dak tal-2020, li essenzjalment irkupra miż-żieda fl-2021 u reġa' lura għal stat aktar kosteffettiv.

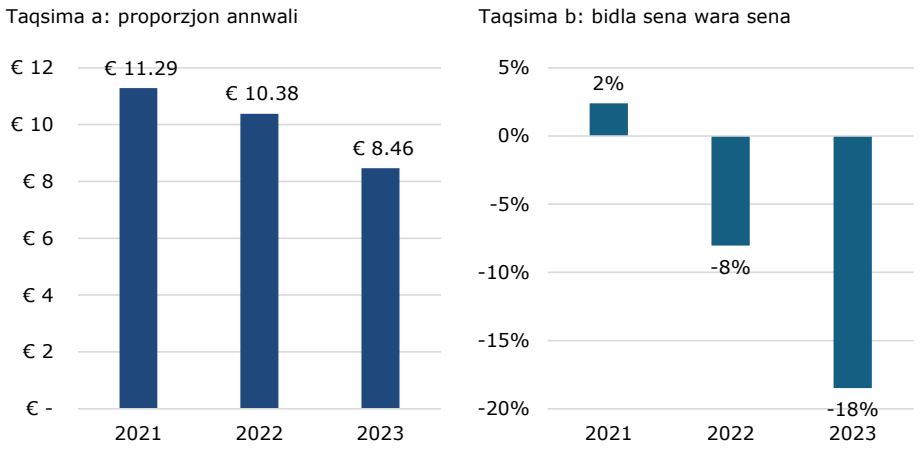

Sors: Elaborazzjoni tad-data tal-ECRIS (DĠ JUST)

Fl-aħħar nett, meta wieħed iħares lejn l-għadd ta' hits fuq il-portal tal-ġustizzja elettronika, minkejja żieda qasira fil-kostijiet fl-2021, il-programm wera kapaċità qawwija li jtejjeb il-kosteffettività tiegħu għal dan l-indikatur matul is-snin sussegwenti, u laħaq il-qofol tiegħu fi tnaqqis sinifikanti fil-kostijiet għal kull hit sal-2023. Dan jissuġġerixxi li l-programm sar dejjem aktar effiċjenti fit-twettiq tar-riżultati intenzjonati tiegħu maż-żmien, bl-ispiża għal kull hit fuq il-portal tal-ġustizzja elettronika tonqos b'mod sostanzjali.

Illustrazzjoni 8: Proporzjon tal-kosteffettività tal-hits fuq il-portal tal-ġustizzja elettronika (2021-2027)

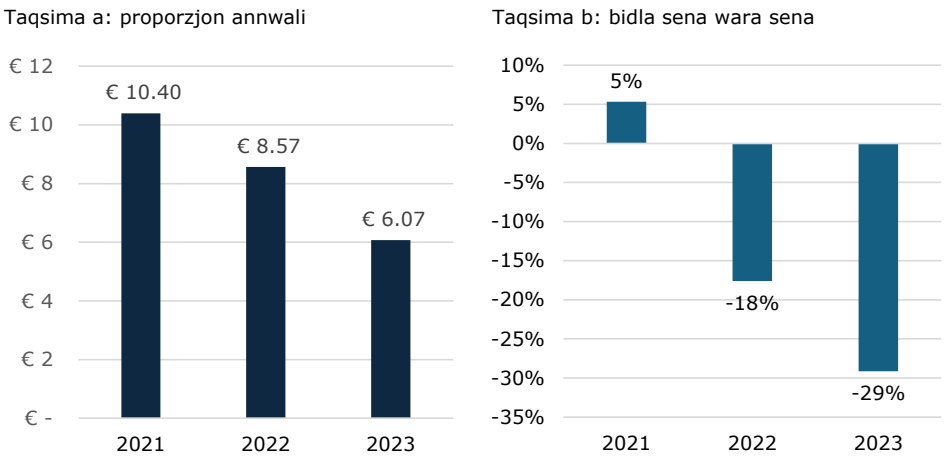

Sors: Elaborazzjoni tad-data tal-portal tal-ġustizzja elettronika (DĠ JUST)

2.3. Koerenza

Il-programm Ġustizzja 2014-2020

L-evalwazzjoni *ex post* uriet li l-programm 2014-2020 laħaq l-għanijiet tiegħu b'mod ġenerali u koerenti. B'mod partikolari, il-programm kien ta' suċċess fi: (i) it-tisħiħ tal-protezzjoni tad-drittijiet fundamentali; (ii) l-iżgurar ta' rimedji effettivi; (iii) il-promozzjoni tat-taħriġ ġudizzjarju; u (iv) il-promozzjoni tal-kooperazzjoni mingħajr ma jiġu duplikati programmi oħra ta' finanzjament tal-UE. Ir-riżultati tal-istħarriġ indikaw li l-programm kien uniku fl-offerta ta' finanzjament li indirizza l-ħtiġijiet speċifiċi tal-partijiet ikkonċernati. 70 % tal-benefiċjarji mistħarrġa qalu li ma kinux ikunu jistgħu jiżguraw finanzjament ieħor tal-UE mingħajr il-programm dwar il-ġustizzja.

Fil-livell ta' programmazzjoni, l-evalwazzjoni tal-istrateġija tal-UE dwar id-drogi[37] kkonfermat il-komplementarjetà tal-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 fil-qasam tal-politika tal-UE dwar id-drogi. L-interventi ffinanzjati mill-programm dwar il-ġustizzja ffukaw speċifikament fuq il-kooperazzjoni ġudizzjarja u l-prevenzjoni tal-kriminalità, u b'hekk indirizzaw oqsma li ma kinux koperti mill-fond għas-sigurtà interna tal-UE[38] [39]. Madankollu, għalkemm l-interventi ffinanzjati permezz tal-programm ma kinux jikkoinċidu ma' inizjattivi ffinanzjati mill-fond tas-sigurtà interna tal-UE, il-partijiet ikkonċernati tal-programm ta' ġustizzja kkonfermaw li l-interventi relatati mal-politika tal-UE dwar id-drogi kienu ferm aħjar fi ħdan il-mandat tal-fond tas-sigurtà interna (u b'hekk ivvalidaw is-soliditàtat-trasferiment tagħhom hemmhekk taħt il-programm tal-ġustizzja 2021-2027).

Barra minn hekk, il-proġetti li jiffukaw fuq id-diġitalizzazzjoni tal-ġustizzja żdiedu b'mod effettiv mal-inizjattivi nazzjonali ta' diġitalizzazzjoni. L-evalwazzjoni identifikat sinerġiji f'dan il-qasam mal-Faċilità Nikkollegaw l-Ewropa (FNE)[40]: il-finanzjament għal proġetti ta' infrastruttura diġitali taħt l-FNE ġie allinjat ma' proġetti li javvanzaw it-taħriġ ġudizzjarju online ffinanzjati taħt il-programm dwar il-ġustizzja.
Fl-aħħar nett, kien hemm ukoll sinerġiji importanti bejn il-programm dwar il-ġustizzja u l-programm tal-UE ta' drittijiet, ugwaljanza u ċittadinanza (REC, rights, equality and citizenship)[41], parzjalment bis-saħħa tal-koordinazzjoni mill-qrib bejn id-dipartimenti tal-Kummissjoni responsabbli għaż-żewġ programmi. Din il-koordinazzjoni mill-qrib għenet biex jiġu allinjati l-approċċi tal-programm dwar il-ġustizzja u l-programm REC meta ġew evalwati l-proposti ta' finanzjament.

Il-programm Ġustizzja 2021-2027

L-azzjonijiet iffinanzjati taħt il-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 u l-objettivi ta' dawn l-azzjonijiet intwerew li huma koerenti mal-politiki tal-UE fil-qasam tal-ġustizzja. L-azzjonijiet iffinanzjati taħt il-programm attwali għandhom enfasi aktar b'saħħitha fuq il-ġustizzja elettronika, id-diġitalizzazzjoni tas-sistemi ġudizzjarji u l-għodod transfruntiera għall-iskambju ta' informazzjoni minn azzjonijiet iffinanzjati taħt il-programm preċedenti għall-2014-2020. Il-konsultazzjoni mal-partijiet ikkonċernati kkonfermat li, sa issa, il-programm attwali jallinja tajjeb ukoll mal-politiki nazzjonali f'dawn l-oqsma[42].

[37] Valutazzjoni finali tal-istrateġija tal-UE dwar id-drogi 2013, disponibbli fuq: https://op.europa.eu/mt/publication-detail/-/publication/daf5ddf5-cd52-11ea-adf7-01aa75ed71a1.
[38] Ir-Regolament (UE) 2021/1149.
[39] Il-komplementarjetà bejn il-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 u l-fond għas-sigurtà interna ġiet ikkonfermata ulterjorment mill-evalwazzjoni *interim* tal-fond (SWD(2018) 341).
[40] Ir-Regolament (UE) Nru 1316/2013.
[41] Ir-Regolament (UE) Nru 1381/2013.
[42] Abbażi tal-feedback mill-membri tal-kumitat tal-programm, li ġeneralment jappartjenu għall-ministeri tal-ġustizzja tal-Istati Membri.

Parzjalment bis-saħħa tal-enfasi tiegħu fuq tliet objettivi speċifiċi[43], il-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 huwa koerenti u ħoloq sinerġiji ma' programmi oħra ta' finanzjament, bħall-programm dwar iċ-ċittadinanza, l-ugwaljanza, id-drittijiet u l-valuri[44], b'mod partikolari fir-rigward tal-appoġġ ipprovdut lill-vittmi tal-kriminalità u gruppi vulnerabbli oħra. Barra minn hekk, peress li l-programm attwali għandu rwol importanti biex jgħin lill-Istati Membri jagħmlu interkonnessjoni mal-istrumenti u s-sistemi tal-IT eżistenti tal-UE, hemm komplementarjetà u sinerġiji bejn il-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 u l-programmi li jittrattaw kemm is-sistemi tal-IT fil-livell tal-UE kif ukoll id-diġitalizzazzjoni tas-sistemi ġudizzjarji nazzjonali (bħall-programm Ewropa diġitali[45], l-Istrument ta' Appoġġ Tekniku[46] u l-Faċilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza)[47].

Il-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 huwa koerenti wkoll mal-impenji u l-objettivi internazzjonali tal-UE, bħall-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli, speċifikament l-għan 16[48].

Fl-aħħar nett, perċentwal żgħir biss ta' benefiċjarji qalu li jemmnu li jistgħu jiksbu finanzjament alternattiv tal-UE jekk il-programm dwar il-ġustizzja ma jkunx disponibbli – l-awtoritajiet pubbliċi u l-istituzzjonijiet tal-edukazzjoni għolja huma l-aktar ottimisti dwar din il-possibbiltà. L-OSĊ qalu li x'aktarx ma jsibux sorsi alternattivi ta' finanzjament jekk il-programm kellu jitwaqqaf.

2.4. Il-valur miżjud tal-UE

Il-programm Ġustizzja 2014-2020

Il-konsultazzjoni mal-partijiet ikkonċernati indikat li l-benefiċjarji ma kinux ikunu jistgħu jimplimentaw il-proġetti tagħhom fin-nuqqas tal-programm dwar il-ġustizzja[49]. Il-benefiċjarji indikaw speċifikament l-ambitu ġeografiku tal-proġetti, li kien ikun iżgħar kieku kienu bbażati fuq finanzjament nazzjonali. L-ambitu tematiku tal-proġetti kien ikun limitat ukoll kieku kien jiddependi biss fuq il-finanzjament nazzjonali. Skont il-benefiċjarji, il-finanzjament nazzjonali huwa tipikament imfassal għal gruppi speċifiċi, bħal vittmi ta' tip speċifiku ta' reat. B'kuntrast ma' dan, il-programm dwar il-ġustizzja ġie pperċepit bħala aktar flessibbli. Fl-aħħar nett, l-organizzazzjonijiet benefiċjarji qalu li l-kapaċità tagħhom li jimplimentaw proġetti ta' ambitu akbar ma kinitx tkun biżżejjed kieku ma kellhomx aċċess għall-finanzjament tal-UE.

L-awtoritajiet pubbliċi bħall-qrati, il-ministeri u l-istituzzjonijiet tal-edukazzjoni għolja kienu fost il-partijiet ikkonċernati li rrapportaw l-aktar ta' spiss li kienu jkunu jistgħu jiżguraw finanzjament nazzjonali fin-nuqqas ta' finanzjament mill-programm dwar il-ġustizzja. B'kuntrast ma' dan, l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili kienu inqas kunfidenti li kienu jkunu jistgħu jsibu sorsi alternattivi ta' finanzjament. Ir-raġunijiet sottostanti għall-benefiċjarji biex jiddependu fuq il-finanzjament tal-UE mill-programm dwar il-ġustizzja 2014–2020 kienu jinkludu l-ispeċifiċità tal-istrumenti ta' finanzjament nazzjonali[50], li kienet eċċessivament restrittiva fil-fehma tal-partijiet ikkonċernati.

Ir-rispons mill-membri tal-kumitat tal-programm ikkontestwalizza dawn il-limitazzjonijiet billi identifika żewġ oqsma li fihom il-programm dwar il-ġustizzja 2014–2020 kien għen biex ikun hemm kundizzjonijiet ekwi fost l-Istati Membri. L-ewwel wieħed huwa l-valur miżjud minn

[43] Ir-Regolament (UE) 2021/693, l-Artikolu 3(2).
[44] Ir-Regolament (UE) Nru 2021/692.
[45] Il-Programm Ewropa Diġitali (Ir-Regolament (UE) 2021/694).
[46] L-Istrument ta' Appoġġ Tekniku (TSI) (Ir-Regolament (UE) 2021/240).
[47] Il-Faċilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza (Ir-Regolament (UE) 2021/241).
[48] SDG 16: "jiġu promossi soċjetajiet paċifiċi u inklużivi għall-iżvilupp sostenibbli, jingħata aċċess għall-ġustizzja lil kulħadd u jinbnew istituzzjonijiet effettivi, responsabbli u inklużivi fil-livelli kollha".
[49] Din is-sejba hija riflessa fir-riżultati tal-istħarriġ online. 9 % biss tal-benefiċjarji mistħarrġa kienu kunfidenti li kieku l-programm dwar il-ġustizzja ma kienx jeżisti, l-Istati Membri kienu jkunu sors alternattiv vijabbli ta' finanzjament għalihom.
[50] L-intervisti ċċaraw li dan l-ambitu limitat ta' finanzjament nazzjonali kien relatat ma' baġits speċifiċi allokati taħt programmi ta' finanzjament nazzjonali mmirati.

sessjonijiet ta' taħriġ kofinanzjati mill-programm, li kienu perċepiti bħala siewja ħafna u li jħallu impatt għall-partijiet ikkonċernati tal-programm. It-tieni huwa l-kontribut tal-programm għad-diġitalizzazzjoni tas-sistemi ġudizzjarji u biex dawn isiru interoperabbli mas-sistemi ġudizzjarji ta' Stati Membri oħra. Id-diġitalizzazzjoni kienet partikolarment importanti biex jingħelbu l-kwistjonijiet imqajma mill-pandemija tal-COVID-19.

Il-programm Ġustizzja 2021-2027

Il-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 qed ikompli jipprovdi valur miżjud uniku li huwa diffiċli li jiġi replikat fil-livell nazzjonali. Il-programm iżid il-valur lil hinn minn dak maħluq minn sitwazzjoni fejn l-Istati Membri jaġixxu waħedhom. Il-benefiċjarji għadhom jemmnu li, għalkemm jeżistu sorsi alternattivi ta' finanzjament[51], l-appoġġ offrut mill-programm dwar il-ġustizzja huwa mingħajr paragun fil-kamp ta' applikazzjoni u fl-impatt tiegħu. S'issa, il-programm ippermetta lill-organizzazzjonijiet iwettqu attivitajiet estensivi li kieku kienu jieħdu s-snin biex iwettqu jew kienu jkunu fuq skala ferm iżgħar. Fil-biċċa l-kbira tal-każijiet, l-ebda finanzjament nazzjonali ma kien disponibbli biex jipprovdi l-istess tip ta' appoġġ għall-politiki tal-ġustizzja tal-UE, bħad-diġitalizzazzjoni transfruntiera jew attivitajiet tranżnazzjonali b'mod inerenti. Il-benefiċjarji rrikonoxxew ir-rwol tal-programm fl-aċċellerazzjoni tal-proċessi u fl-iffaċilitar ta' proġetti transfruntiera, li jkunu limitati fil-kamp ta' applikazzjoni u fl-iskala mingħajr l-appoġġ tiegħu. Il-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 għalhekk jimla diskrepanza kruċjali fil-finanzjament, speċjalment f'oqsma li jeħtieġu: (i) il-kooperazzjoni internazzjonali; u (2) l-appoġġ għall-vittmi.

Il-partijiet ikkonċernati u l-parteċipanti japprezzaw b'mod partikolari l-programm dwar il-ġustizzja biex jitrawmu l-ħolqien u s-sensibilizzazzjoni ta' networks fil-livell tal-UE u biex l-Istati Membri ż-żgħar ikunu jistgħu jwettqu proġetti li altrimenti jmorru lil hinn mill-kapaċità tagħhom. Il-kollaborazzjoni transfruntiera żdiedet minn 69 % tal-proġetti ffinanzjati kollha fil-perjodu 2014-2020 għal 78 % fil-perjodu 2021-2023, li juri fokus kontinwu fuq iż-żieda fil-kooperazzjoni fost professjonisti legali differenti madwar l-Istati Membri tal-UE. Il-parteċipazzjoni istituzzjonali kibret ukoll hekk kif 69 % tal-proġetti tal-programm dwar il-ġustizzja fl-2014-2020 involvew universitajiet, akkademji nazzjonali tat-taħriġ u awtoritajiet ġudizzjarji, meta mqabbla ma' 78 % fl-2021-2023[52]. Dan jissuġġerixxi li l-waqfien tal-programm x'aktarx inaqqas b'mod sinifikanti l-ambitu tal-attivitajiet relatati mal-ġustizzja, b'mod partikolari dawk li jinvolvu inizjattivi transkonfinali.

L-argumenti bbażati fuq il-prinċipju tas-sussidjarjetà, imressqa bħala parti mill-valutazzjoni tal-impatt tal-2018, għadhom validi. L-objettivi stabbiliti fil-valutazzjoni tal-impatt għadhom indirizzati aħjar fil-livell tal-UE minħabba: (i) in-natura persistenti tad-diffikultajiet li qed tiffaċċja l-kooperazzjoni transfruntiera fil-qasam tal-ġustizzja; (ii) il-bidla fil-mudell meħtieġa għal bidla vera fil-kulturi legali tal-Istati Membri biex jikkooperaw mas-sistemi ġudizzjarji ta' xulxin; u (iii) il-ħtieġa li d-dritt tal-UE jiġi applikat b'mod koerenti mill-qrati nazzjonali.

Il-valur miżjud tal-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 jinsab ukoll fl-approċċ aktar immirat tiegħu, enfasi akbar fuq id-diġitalizzazzjoni, u l-użu ta' sistemi ta' monitoraġġ imtejba. Dan it-titjib jagħmel il-programm attwali saħansitra aktar effettiv biex jissodisfa l-ħtiġijiet li qed jevolvu għall-ġustizzja tal-UE u ċ-ċittadini tagħha.

2.5. Rilevanza

Il-programm Ġustizzja 2014-2020

[51] Bħal entitajiet privati, proġetti ta' riċerka reġjonali u nazzjonali jew opportunitajiet oħra fil-livell tal-UE (fost dawk imsemmija b'mod aktar frekwenti fil-konsultazzjonijiet).
[52] Abbażi tar-riżultati tal-analiżi tal-estrazzjoni tat-test.

L-evalwazzjoni kkonfermat ir-rilevanza tal-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 li qabel kienet ġiet identifikata kemm fl-evalwazzjoni *interim* tal-programm 2014-2020 kif ukoll fl-ewwel parti tal-evalwazzjoni *ex post* tal-programm 2014-2020. Il-konsultazzjonijiet mal-partijiet ikkonċernati kkonfermaw li l-programm issodisfa b'mod suffiċjenti l-ħtiġijiet tal-gruppi fil-mira tiegħu. Kemm l-applikanti li rnexxew kif ukoll dawk li ma rnexxewx it-tnejn qablu fl-istħarriġiet li l-programm kien rilevanti, mingħajr ebda rabta statistikament sinifikanti bejn il-perċezzjonijiet ibbażati fuq il-post ġeografiku jew it-tip organizzattiv tal-applikant. Il-benefiċjarji kkonfermaw ukoll li l-programm għen biex jiġu indirizzati l-ħtiġijiet fil-livell nazzjonali[53].

Terz tal-benefiċjarji kollha pparteċipaw jew fi proġett ta' segwitu jew fi proġett differenti, li jindika r-rilevanza tal-programm għall-partijiet ikkonċernati tiegħu maż-żmien. Din ir-rilevanza fit-tul hija parzjalment bis-saħħa tal-kapaċità tal-programm li jagħġusta l-prijoritajiet tiegħu u jindirizza l-ħtiġijiet emerġenti, anke wara l-fużjoni tal-programm li qabel kien separat dwar il-ġustizzja ċivili[54], il-programm dwar il-ġustizzja kriminali[55] u l-programm ta' prevenzjoni u informazzjoni dwar id-droga[56].

Il-programm kompla juri l-flessibbiltà tiegħu matul il-pandemija tal-COVID-19. Ir-rapportar tal-estensjonijiet, ir-riallokazzjonijiet tal-fondi, u l-bidla minn attivitajiet ta' proġetti wiċċ imb wiċċ għal dawk online u ibridi għamluha possibbli li jiġu implimentati proġetti matul il-pandemija.

Minkejja l-feedback pożittiv tagħhom u l-livell għoli ta' involviment, il-partijiet ikkonċernati qalu li kienu japprezzaw appoġġ addizzjonali fit-tixrid tar-riżultati tal-proġetti.

L-ewwel parti tal-evalwazzjoni *ex post* identifikat il-ħtieġa li jitwessa' l-grupp fil-mira tal-programm dwar il-ġustizzja, b'mod partikolari billi jiġu appoġġati b'mod attiv l-OSĊ li jaħdmu fuq id-drittijiet tal-vittmi. Madankollu, din l-evalwazzjoni ma sabitx evidenza qawwija għal din il-ħtieġa, peress li kien hemm biss ftit feedback li ssuġġerixxa l-ħtieġa li jiġu inklużi aħjar is-servizzi korrettivi u l-persunal tal-ħabsijiet fil-gruppi fil-mira. Dawn is-sejbiet imħallta jindikaw li l-programm attwali dwar il-ġustizzja għandu jimmonitorja mill-qrib ir-rilevanza tiegħu għall-OSĊ li jaħdmu fuq id-drittijiet tal-vittmi.

Il-programm Ġustizzja 2021-2027

Xi whud mill-ħtiġijiet u l-isfidi identifikati fil-loġika ta' intervent tal-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 għadhom jeżistu u jeħtieġ li jiġu indirizzati. Dan minkejja xi progress reċenti li sar f'dan il-qasam. Pereżempju, l-għarfien mit-Tabella ta' Valutazzjoni tal-Ġustizzja tal-UE[57] u d-data miġbura permezz ta' stħarriġiet reċenti tal-Ewrobarometru[58] enfasizzaw il-progress fl-isforzi tal-Istati Membri biex iwasslu sistemi ġudizzjarji nazzjonali effettivi, iżda

[53] 84 % tal-benefiċjarji mistħarrġa jemmnu li l-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 kien jikkorrispondi għall-ħtiġijiet tas-settur tal-ġustizzja f'pajjiżhom.

Id-Deċiżjoni Nru 1149/2007/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal- 25 ta' Settembru 2007 li tistabbilixxi għall-perijodu 2007-2013 il-Programm Speċifiku Ġustizzja Ċivili bħala parti mill-Programm Ġenerali Drittijiet Fundamentali u Ġustizzja (ĠU L 257, 3.10.2007, p. 16).

[55] Id-Deċiżjoni 2007/126/JHA tat-12 ta' Frar 2007 li tistabbilixxi għall-perjodu 2007–2013, bħala parti mill-Programm Ġenerali dwar id-Drittijiet Fundamentali u l-Ġustizzja, il-Programm Speċifiku Ġustizzja Kriminali (ĠU L 58, 24.2.2007, p. 13).

[56] Id-Deċiżjoni 1150/2007/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-25 ta' Settembru 2007 li tistabbilixxi għall-perijodu 2007-2013 il-programm speċifiku "Prevenzjoni u informazzjoni dwar id-droga" bħala parti mill-Programm Ġenerali "Drittijiet Fundamentali u Ġustizzja" (ĠU L 257, 3.10.2007, p. 23.

[57] Ara t-Tabella ta' Valutazzjoni tal-Ġustizzja tal-UE 2024/*It-Tabella ta' Valutazzjoni tal-Ġustizzja tal-UE għall-2024*, il-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew, lill-Kunsill, lill-Bank Ċentrali Ewropew, lill-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew u lill-Kumitat tar-Reġjuni COM(2024) 950.

[58] Ewrobarometru Flash 540 – *Perceived independence of the national justice systems in the EU among the general public*, Frar 2024. Għal dan l-Ewrobarometru Flash, ġie intervistat kampjun rappreżentattiv ta' ċittadini tal-UE, li għandhom 15-il sena u aktar, f'kull wieħed mis-27 Stat Membru tal-UE, l-Albanija, il-Montenegro, il-Maċedonja ta' Fuq u s-Serbja. Bejn l-14 u s-27 ta' Frar 2024, saru 29 484 intervista bit-telefon.

dan l-għarfien jissuġġerixxi wkoll li hemm ħtieġa kontinwa għal titjib[59]. Għad hemm diversi sfidi bħal varjazzjonijiet fl-effiċjenza ġudizzjarja, implimentazzjoni mhux uniformi tar-riformi ġudizzjarji u ostakli fl-aċċess taċ-ċittadini għall-ġustizzja. Barra minn hekk, kwistjonijiet bħall-kooperazzjoni ġudizzjarja transfruntiera u l-konsistenza fit-taħriġ ġudizzjarju għadhom jeħtieġu attenzjoni sostnuta. Dawn il-ħtiġijiet attwali u li qed jevolvu juru r-rilevanza kontinwa madwar l-UE tal-objettivi tal-programm li jippromwovi l-kooperazzjoni ġudizzjarja, it-taħriġ ġudizzjarju u l-aċċess għall-ġustizzja.

Kif kien il-każ taħt il-programm 2014-2020, l-evidenza miġbura għal din l-evalwazzjoni kkonfermat li l-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 qed jissodisfa l-ħtiġijiet tal-partijiet ikkonċernati ewlenin tiegħu, jiġifieri l-benefiċjarji u l-benefiċjarji potenzjali. Il-programm mhux biss jallinja l-aspettattivi, iżda għandu wkoll rwol kruċjali fl-indirizzar tal-ħtiġijiet tas-settur tal-ġustizzja fil-livell nazzjonali. Barra minn hekk, il-benefiċjarji kkonfermaw li l-outputs tal-proġett tagħhom jikkorrispondu għall-ħtiġijiet tal-gruppi fil-mira rilevanti fi ħdan is-settur tal-ġustizzja u l-ħtiġijiet tas-soċjetà b'mod aktar wiesa'.

Dan kollu jenfasizza r-rilevanza kontinwa tal-objettivi speċifiċi tal-programm dwar il-ġustizzja[60]. L-arkitettura tal-programm attwali ġabet valur miżjud sinifikanti meta mqabbel mal-programm preċedenti f'dan ir-rigward, b'mod partikolari permezz tat-tfassil aktar simplifikat u ffukat tiegħu. Fil-fatt, it-tneħħija tal-politika dwar id-drogi mill-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 wasslet għal enfasi akbar fuq il-programm permezz tat-tliet objettivi speċifiċi tal-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027, li huma kruċjali għall-qasam tal-ġustizzja, li jippermettu impatt akbar fl-oqsma ewlenin tal-programmi.

Element ewlieni ieħor tal-kapaċità tal-programm li jżomm ir-rilevanza tiegħu għall-benefiċjarji u l-gruppi fil-mira tiegħu f'dawn l-aħħar snin kien il-kapaċità tiegħu li jisfrutta t-teknoloġiji diġitali. Dan huwa partikolarment importanti minħabba l-progress mhux uniformi u xi drabi l-approċċ frammentat li jidher fl-isforzi tal-Istati Membri biex jiddiġitalizzaw is-sistemi ġudizzjarji nazzjonali tagħhom. Għalkemm id-diġitalizzazzjoni tas-sistemi ġudizzjarji nazzjonali fl-UE mhijiex waħda mill-objettivi speċifiċi tal-programmi tal-ġustizzja, id-diġitalizzazzjoni tal-ġustizzja tinforma lit-tliet objettivi speċifiċi kollha b'mod trażversali u tippermetti proċessi ġudizzjarji aktar aċċessibbli, effiċjenti u interkonnessi madwar l-UE.

Id-diġitalizzazzjoni tas-sistemi ġudizzjarji għandha l-potenzjal li toħloq ekosistemi tal-ġustizzja li jkunu aktar reżiljenti, adattabbli u allinjati mal-għanijiet usa' ta' trasformazzjoni diġitali tal-UE. Fl-aħħar mill-aħħar dan se jsaħħaħ il-fiduċja pubblika fis-sistema ġudizzjarja u jappoġġa spazju Ewropew aktar koeżiv ta' ġustizzja. Id-diġitalizzazzjoni qed iġġib magħha kemm opportunitajiet kif ukoll sfidi ġodda fil-qasam tal-ġustizzja, u l-ħtiġijiet f'dan il-qasam qed jevolvu minħabba t-tranżizzjoni diġitali. B'mod partikolari, id-dipendenza dejjem akbar fuq l-għodod diġitali teħtieġ li jiġu indirizzati l-isfidi marbuta maċ-ċibersigurtà, il-protezzjoni tad-data, l-applikazzjonijiet tal-intelliġenza artifiċjali, u l-implikazzjonijiet etiċi assoċjati mal-għodod tal-ġustizzja diġitali.

Il-partijiet ikkonċernati u l-benefiċjarji nnutaw li diġà hemm diversi oqsma fejn il-finanzjament għad-diġitalizzazzjoni tal-ġustizzja jkun rilevanti ħafna, kemm f'termini ta' oqsma tematiċi (ir-regolamentazzjoni dwar l-intelliġenza artifiċjali, il-ksur tad-drittijiet tal-awtur, il-ġlieda kontra

[59] It-titjib possibbli jinkludi: (i) il-ħtieġa li jitnaqqas il-piż tat-tariffi tal-qorti; (ii) id-disponibbiltà tal-għajnuna legali; (iii) il-promozzjoni tal-użu volontarju ta' metodi ta' soluzzjoni alternattiva għat-tilwim (ADR, alternative dispute resolution); (iv) appoġġ għall-parteċipazzjoni ta' persuni b'diżabilità bħala professjonisti fis-sistema ġudizzjarja; u (v) l-iffaċilitar tal-aċċess għall-ġustizzja b'mezzi elettroniċi, peress li l-adozzjoni tad-diġitalizzazzjoni fis-sistemi ġudizzjarji nazzjonali madwar l-Istati Membri tal-UE għadha irregolari. Barra minn hekk, ir-reati transfruntiera komplew jiżdiedu mill-2020, u dan jissuġġerixxi li l-kooperazzjoni ġudizzjarja transfruntiera kulma jmur se ssir aktar importanti.
[60] Ir-Regolament (UE) 2021/693, l-Artikolu 3(2).

l-bullying ċibernetiku u l-iżgurar tat-trasparenza fl-ispazju diġitali) kif ukoll f'tipi ta' attivitajiet bħat-taħriġ tal-ħiliet diġitali għall-professjonisti tal-ġustizzja[61].

Għad hemm lok biex jiġi żgurat approċċ aktar strateġiku u ffukat biex jiġu indirizzati: (i) l-isfidi ta' livell mhux uniformi ta' diġitalizzazzjoni tal-ġustizzja fl-Istati Membri, u (ii) l-opportunitajiet kollha ppreżentati mix-xenarju diġitali li qed jevolvi malajr.

3. Konklużjonijiet u tagħlimiet meħuda

B'mod ġenerali, il-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 laħaq l-objettivi tiegħu. Abbażi tas-sejbiet ikkombinati ta' din l-evalwazzjoni, il-programm 2021–2027 ukoll miexi sew lejn l-objettivi tiegħu.

Iż-żewġ programmi s'issa kkontribwew b'suċċess għall-appoġġ tar-rikonoxximent reċiproku tad-deċiżjonijiet ġudizzjarji madwar l-Istati Membri u għat-titjib tal-kooperazzjoni transfruntiera. Il-kontribut tal-programmi għen biex jinħoloq impatt fit-tul fl-iżvilupp ulterjuri ta' żona Ewropea koeżiva ta' ġustizzja mibnija fuq il-fiduċja reċiproka u l-kooperazzjoni bejn l-Istati Membri. L-enfasi konġunta tal-programmi **fuq it-taħriġ ġudizzjarju toħloq sinerġiji.** Il-programm 2014-2020 rawwem kultura legali kondiviża madwar l-Istati Membri billi ħarreġ eluf ta' mħallfin, avukati u persunal tal-qorti kemm fil-liġi nazzjonali kif ukoll f'dik tal-UE. Il-programm 2021-2027 jibni fuq dawn il-kisbiet biex ikompli jiżviluppa u jgħaqqad ix-xenarju legali madwar l-UE. **L-iżgurar tal-aċċess għall-ġustizzja, b'mod partikolari għall-gruppi vulnerabbli, kien objettiv fundamentali taż-żewġ programmi.** Fil-perjodu ta' finanzjament 2014-2020, saru sforzi sostanzjali biex jitnaqqsu l-ostakli għall-aċċess għall-ġustizzja, li rriżultaw f'oqfsa mtejba u aktar protezzjonijiet għal individwi emarġinati. Dan il-progress jinforma l-approċċ tal-programm 2021-2027, filwaqt li jiżgura li t-tagħlimiet meħuda jkomplu jmexxu 'l quddiem sistema legali tal-UE aktar ġusta u aktar inklużiva. **Id-diġitalizzazzjoni tas-sistemi ġudizzjarji hija wkoll qasam li fih iż-żewġ programmi huma komplementari b'mod reċiproku.** Il-perjodu 2014-2020 ra t-titjib ulterjuri tal-għodod diġitali bħall-portal Ewropew tal-ġustizzja elettronika, li jkompli fil-programm 2021-2027. Dan jiffaċilita l-aċċess aktar faċli għall-informazzjoni legali u l-kooperazzjoni transfruntiera. Il-programm 2021-2027 jibni fuq din il-pedament, filwaqt li jkompli jespandi l-inizjattivi diġitali u jimmodernizza l-mekkaniżmi ta' kooperazzjoni ġudizzjarja. Din il-kontinwità tappoġġa l-għanijiet usa' ta' trasformazzjoni diġitali tal-UE, u b'hekk is-sistema ġudizzjarja ssir aktar effiċjenti u aċċessibbli.

Iż-żewġ programmi kkontribwew biex tinkiseb l-applikazzjoni korretta, koerenti u konsistenti tal-liġi tal-UE. Billi ffaċilita l-iskambji tal-aħjar prattiki, il-programm 2014-2020 rawwem kollaborazzjoni fost l-Istati Membri, li rriżultat f'applikazzjoni aktar uniformi tad-dritt tal-UE mill-prattikanti ġudizzjarji. Din is-sinerġija kontinwa żżid l-integrità tal-leġiżlazzjoni tal-UE u tippromwovi l-koerenza legali bejn il-fruntieri, approċċ li qed ikompli jiġi avvanzat fil-programm attwali. Fl-aħħar nett, **l-appoġġ għan-netwerks Ewropej u s-soċjetà ċivili fil-qasam tal-ġustizzja jkompli fiż-żewġ programmi.** L-għoti ta' finanzjament lil networks bħall-EJTN jippermetti kollaborazzjoni sostnuta u bini tal-kapaċità madwar l-UE. Dan jiżgura li l-proġetti jkollhom impatt fit-tul u jsaħħaħ il-kooperazzjoni bejn l-Istati Membri. Dan l-appoġġ kontinwu jgħin biex jiġi żgurat li l-professjonisti u l-organizzazzjonijiet legali jkunu jistgħu jinvolvu ruħhom f'kollaborazzjoni sostnuta u ta' kwalità għolja dwar kwistjonijiet ta' ġustizzja madwar l-UE.

[61] Dan jinkludi: (i) l-iżvilupp ta' għodod diġitali (eż. għat-titjib tal-komunikazzjoni, l-aċċess għall-informazzjoni, u l-ġbir ta' data komparabbli); (ii) l-appoġġ għall-implimentazzjoni prattika tal-għodod diġitali; (iii) it-titjib tal-interoperabbiltà; u (iv) is-sensibilizzazzjoni dwar l-opportunitajiet u l-benefiċċji tad-diġitalizzazzjoni fis-settur tal-ġustizzja.

Abbażi ta' valutazzjoni tal-effiċjenza tiegħu, il-**benefiċċji tal-programmi kienu akbar mill-ispejjeż tagħhom.** Il-finanzjament dirett lill-benefiċjarji wassal għal benefiċċji immedjati u tanġibbli għall-gruppi fil-mira tal-attivitajiet tal-proġetti.

Is-simplifikazzjoni tal-proċessi amministrattivi bl-introduzzjoni tal-portal tal-UE għall-Finanzjament u għall-Offerti u s-sistema tal-e-Grants għall-programm tal-ġustizzja 2014-2020 għamlet il-proċess tal-applikazzjoni u tal-ġestjoni tal-għotjiet aktar faċli għall-applikanti. Il-miżuri l-ġodda ta' simplifikazzjoni applikati għall-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 juru riżultati promettenti, minkejja li għadu kmieni wisq biex jiġi vvalutat l-impatt sħiħ tagħhom u għad fadal marġini għal titjib. **Huwa importanti li l-Kummissjoni żżomm il-livell attwali ta' appoġġ u gwida** u żżid il-viżibbiltà tal-materjali ta' taħriġ eżistenti qabel ma tiżviluppa oħrajn ġodda. Jista' jiġi kkunsidrat ukoll l-għoti ta' appoġġ immirat addizzjonali.

Il-pandemija tal-COVID-19 ippromwoviet l-adozzjoni ta' teknoloġiji diġitali għall-implimentazzjoni tal-proġetti. **Iż-żieda fl-użu tal-għodod diġitali għenet lill-programmi jilħqu udjenza usa'** permezz tal-attivitajiet iffinanzjati tagħhom. B'hekk dan wassal għal ekonomiji ta' skala li jippermettu azzjonijiet iffinanzjati biex jilħqu aħjar il-gruppi fil-mira tagħhom bi spiża aktar baxxa.

L-objettivi tal-programm kienu koerenti mal-politiki u l-prijoritajiet tal-UE matul il-perjodu ta' programmazzjoni 2014-2020, **u dawn l-objettivi għadhom koerenti llum, b'enfasi akbar fuq id-diġitalizzazzjoni.** L-azzjonijiet iffinanzjati huma koerenti wkoll mal-politiki fil-livell nazzjonali u ma' impenji u objettivi internazzjonali oħra tal-UE, bħall-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli.

Il-programm dwar il-ġustizzja jiżgura livell għoli ta' koerenza fost l-istrumenti ta' finanzjament differenti disponibbli tal-UE. Koerenza akbar hija dovuta wkoll għall-fokus tal-programm attwali fuq tliet objettivi speċifiċi. Meta wieħed iħares lura, u abbażi tal-feedback mill-partijiet ikkonċernati, iċ-ċaqliq tal-objettiv speċifiku relatat mal-politika dwar id-drogi mill-programm dwar il-ġustizzja għall-fond għas-sigurtà interna kien miżura xierqa.

Il-programm 2021-2027 għandu rwol importanti biex jgħin lill-Istati Membri jiżviluppaw għodod nazzjonali biex joħolqu l-interfaċċi meħtieġa bejn is-sistemi tal-UE u s-sistemi nazzjonali. F'dan ir-rigward, l-aktar sinerġiji estiżi identifikati kienu bejn il-programm dwar il-ġustizzja minn naħa waħda u l-programm Ewropa diġitali u l-investimenti tal-Fond għall-Irkupru u r-Reżiljenza fil-qasam tad-diġitalizzazzjoni min-naħa l-oħra. Il-finanzjament għal proġetti diġitali jista' jibbenefika minn identifikazzjoni ċara tal-ħtiġijiet fil-livell tal-UE, nazzjonali u lokali f'termini ta' infrastruttura tal-IT u taħriġ biex jiġi żgurat li jintlaħaq il-potenzjal sħiħ tal-investimenti eżistenti u futuri.

Perċentwal żgħir biss ta' benefiċjarji jemmnu li jistgħu jiksbu finanzjament alternattiv tal-UE jekk il-programm dwar il-ġustizzja ma jkunx disponibbli. **L-OSĊ x'aktarx li ma jsibux sorsi alternattivi ta' finanzjament jekk il-programm jitwaqqaf.**

Il-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 ipprovda finanzjament għal attivitajiet li wasslu għal impatt li l-Istati Membri ma kinux jiksbu waħedhom. Taħt il-perjodu ta' programmazzjoni attwali, u billi jindirizza kwistjonijiet u ħtiġijiet fil-livell tal-UE, **il-programm dwar il-ġustizzja jipprovdi valur miżjud uniku li jkun diffiċli li jiġi replikat fil-livell nazzjonali.**

Il-valur miżjud tal-UE tal-programm dwar il-ġustizzja 2014-2020 kien evidenti fl-ambitu ġeografiku, il-kontenut u d-daqs tal-attivitajiet. Mingħajr il-finanzjament tal-programm, il-partijiet ikkonċernati kienu jeħtieġu ħafna aktar ħin u sforz biex jibnu u jiżviluppaw il-kapaċitajiet tagħhom. **Il-programm irnexxielu jikkontribwixxi għal kundizzjonijiet aktar ekwi fl-oqsma tat-taħriġ ġudizzjarju, l-interoperabbiltà tas-sistemi tal-IT u d-**

diġitalizzazzjoni. Il-persunal ġudizzjarju u l-ġudikaturi nazzjonali bbenefikaw l-aktar minn taħriġ u investimenti fil-kapaċitajiet diġitali.

Illum, il-programm 2021-2027 għandu rwol importanti fl-aċċellerazzjoni tal-proċessi u fl-iffaċilitar ta' proġetti transfruntiera. Skont xi benefiċjarji, dawn il-proġetti transfruntiera jkunu limitati fl-ambitu u fl-iskala mingħajr l-appoġġ tal-programm, u f'xi każijiet jaf saħansitra ma jkunux jeżistux. Il-programm dwar il-ġustizzja huwa partikolarment apprezzat ukoll biex **jgħin fil-bini ta' networks fil-livell tal-UE – u jqajjem kuxjenza dwar dawn in-networks – u jippermetti lill-Istati Membri ż-żgħar iwettqu proġetti li altrimenti ma jkunux jistgħu jwettqu.**

It-twaqqif tal-programm x'aktarx jirriżulta fi tnaqqis sinifikanti fl-ambitu tal-attivitajiet relatati mal-ġustizzja fl-UE, b'mod partikolari dawk li jinvolvu inizjattivi transfruntiera, peress li l-programm qed jimla lakuna kruċjali fil-finanzjament. **Il-valur miżjud tal-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 jinsab ukoll fl-approċċ aktar immirat, l-enfasi akbar fuq id-diġitalizzazzjoni, u s-sistema ta' monitoraġġ imtejba tiegħu.** Dan it-titjib jippermetti li l-programm attwali jkun effettiv biex jissodisfa l-ħtiġijiet tal-ġustizzja li qed jevolvu tal-UE u taċ-ċittadini tagħha.

Parzjalment bis-saħħa tat-tfassil aktar simplifikat u ffukat tiegħu, il-programm dwar il-ġustizzja 2021-2027 qed iżomm livell għoli ta' rilevanza, konklużjoni li hija konformi mas-sejbiet mill-evalwazzjoni *interim* u l-evalwazzjoni *ex post* tal-programm preċedenti. **L-objettivi speċifiċi tal-programm għadhom rilevanti ħafna għall-ħtiġijiet tal-benefiċjarji u l-gruppi fil-mira tiegħu** fis-settur usa' tal-ġustizzja.

Il-programm jista' jkollu rwol ewlieni fit-tnaqqis tal-lakuni li għadhom jeżistu fil-perjodu ta' finanzjament li jmiss billi jkompli jżid il-valur miżjud tal-UE tiegħu.